

Tisdagen den 15 november

Kl. 13.00–15.51
18.00–18.54

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 25 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Nicklas Attefjord* (MP) skulle tjänstgöra som ersättare för *Leila Ali Elmi* (MP) under tiden för hennes ledighet den 11 november–14 december.

§ 3 Avsägelser

Tredje vice talmannen meddelade
att *Tobias Billström* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen,
att *Elisabeth Svantesson* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen,
att *Maria Malmer Stenergard* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen,
att *Pål Jonson* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen,
att *Ulf Kristersson* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen,
att *Jessika Roswall* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen och
att *Jan Ericson* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade

att Socialdemokraternas partigrupp anmält Fredrik Olovsson som ledamot i krigsdelegationen,

att Moderaternas partigrupp anmält Jörgen Berglund, Mattias Karlsson i Luleå, Noria Manouchi, Erik Ottoson, Edward Riedl, Jessica Rosencrantz och Magdalena Schröder som ledamöter i krigsdelegationen samt

att Liberalernas partigrupp anmält Carl B Hamilton som suppleant i konstitutionsutskottet, i skatteutskottet och i civilutskottet samt Camilla Mårtensen som suppleant i trafikutskottet och i näringsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Carl B Hamilton (L)

suppleant i skatteutskottet

Carl B Hamilton (L)

suppleant i civilutskottet

Carl B Hamilton (L)

suppleant i trafikutskottet

Camilla Mårtensen (L)

suppleant i näringsutskottet

Camilla Mårtensen (L)

ledamöter i krigsdelegationen

Fredrik Olovsson (S)

Jörgen Berglund (M)

Mattias Karlsson i Luleå (M)

Noria Manouchi (M)

Erik Ottoson (M)

Edward Riedl (M)

Jessica Rosencrantz (M)

Magdalena Schröder (M)

§ 5 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 17 november kl. 14.00.*

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Konstitutionsutskottets betänkanden

2022/23:KU3 2019 års riksdagsöversyn (vilande grundlagsförslag m.m.)

2022/23:KU4 Föreningsfrihet och terroristorganisationer (vilande grundlagsförslag)

2022/23:KU6 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten (vilande grundlagsförslag m.m.)

2022/23:KU7 Utlandsspioneri (vilande grundlagsförslag m.m.)

2022/23:KU12 En fortsatt anpassning av riksdagens pensionssystem till en höjd pensionsålder m.m.

§ 7 Svar på interpellationerna 2022/23:5 och 10 om rätten till tolk

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Anders W Jonsson har frågat mig om jag kommer att ta fram förslag till lagändringar som möjliggör implementering av den överenskommelse som regeringspartierna träffat med Sverigedemokraterna. Karin Rågsjö har frågat mig om jag har för avsikt att föreslå att rätten till tolk inom hälso- och sjukvården ska tas bort. Karin Rågsjö har även frågat mig om jag har för avsikt att föreslå att det införs en skyldighet för anställda i hälso- och sjukvården att anmäla personer som man tror vistas illegalt i landet.

Fru talman! Alla som kommer till och stannar i Sverige ska ta ansvar för att bli en del av det svenska samhället. I det ingår att lära sig svenska. När integrationen fungerar skapas ett rikare, mer tolerant och framgångsrikt samhälle. Språket är en nyckel till integration, och efter en tid i Sverige är det rimligt att ställa krav på kunskaper i svenska. Med goda språkkunskaper minskar behovet av att tillhandahålla tolk i kontakter med olika samhällsfunktioner. Det är i ljuset av detta som överenskommelsen om en begränsning av tillgången till offentligt finansierad tolk för personer med uppehållstillstånd och svenskt medborgarskap samt överenskommelsen om att det i första hand är den enskilde som ska betala för tolktjänst ska läsas.

Det är på ett principiellt plan inte en rimlig utgångspunkt att skattebetalarna ska finansiera tolkning för den som varaktigt lever i Sverige. Finansieringen av tolktjänst som tillhandahålls av offentlig verksamhet måste bygga på en avvägning mellan en kostnadseffektiv och ändamålsenlig användning av skattebetalares medel och den enskildes verkliga och godtagbara behov i kontakt med olika samhällsfunktioner. Förslagen behöver utformas i enlighet med EU-rättsliga bestämmelser och andra internationella åtaganden. Den exakta utformningen av dessa förslag kommer vi att återkomma till när de har utretts och beretts.

Hälso- och sjukvården är en samhällstjänst med särskilda behov av en väl fungerande kommunikation mellan olika parter, till exempel mellan patient och behandlande läkare, för att kunna ge en så god vård som möjligt. Den aspekten behöver beaktas i det fortsatta arbetet.

Inom hälso- och sjukvårdslagstiftningen är patientsäkerheten en grundbult. Enligt patientsäkerhetslagen har vårdgivare en skyldighet att bedriva

ett systematiskt patientsäkerhetsarbete och förebygga vårdskador. Hälso- och sjukvårdens medarbetare är skyldiga att bidra till en hög patientsäkerhet och har ett personligt ansvar för hur de fullgör sina arbetsuppgifter enligt lagen. I det ingår att erbjuda sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet och att vården så långt som möjligt utformas och genomförs i samråd och nära dialog med patienten. En förtroendefull kommunikation mellan patienten och hälso- och sjukvårdens medarbetare är en förutsättning för att medarbetarna ska kunna fullgöra sina skyldigheter. Utebliven information eller språkliga missförstånd kan få allvarliga konsekvenser och påverka patientsäkerheten negativt.

När det gäller Karin Rågsjös fråga om anmälningsskyldighet för anställda i hälso- och sjukvården vill jag framhålla följande. Enligt svensk lag har personer som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd rätt till vård i viss omfattning. Barn som inte har fyllt 18 år ska erbjudas vård i samma omfattning som erbjuds dem som är bosatta inom regionen.

I enlighet med samarbetspartiernas avtal ska förslag lämnas till en ordning med informationsutbyte och anmälningsplikt mellan polis och myndigheter som kan antas komma i kontakt med personer som befinner sig illegalt i landet. Genom informationsplikten ska möjligheterna att leva i landet utan tillstånd försvåras. Som framgår av avtalet kan det dock finnas situationer där en anmälan skulle strida mot ömmande värden, till exempel i sjukvården. En utredning med uppdrag att lämna förslag på området behöver därför närmare utreda frågan om undantag från informationsplikten. Vidare behöver en ny ordning för anmälningsplikten utformas i enlighet med EU-rättsliga och andra internationella åtaganden och bestämmelser.

Anf. 2 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag får tacka sjukvårdsministern för svaret.

Diagnostik i sjukvården bygger på två saker: anamnes, alltså sjukhistoria, och status – de objektiva fynden. Det som är helt avgörande är just sjukdomshistorien, och det bygger på att läkaren kan förstå vad patienten berättar och att patienten kan svara på de frågor som läkaren ställer. Det är grunden för en säker diagnos.

Vi har stått här i kammaren många gånger och pratat om hur viktigt det är med en mer jämlik vård. En av de största klyftorna vi har i sjukvården i Sverige är den mellan dem som är utlandsfödda och dem som är födda i Sverige. Det finns flera förklaringar till det, men en är förstås problemen med språket och att kommunicera.

Därför var det med stor förvåning som inte bara jag utan alla andra inom sjukvården läste Tidöavtalet, som ligger till grund för den här regeringen. Där blev det tydligt att rätten till offentlig tolk starkt skulle begränsas. Det fanns inte minsta skrivning eller fundering om att det inte skulle gälla i hälso- och sjukvården.

En av många röster från sjukvården var Sjukhusläkarnas andre vice ordförande, som skrev: ”Att begränsa rätten till tolk är ett svek mot våra patienter – ett hinder för att de ska kunna kommunicera och göra sig förstådda. Det kan skapa en patientsäkerhetsrisk och i slutändan en ojämlig vård.”

Därför var vi många i sjukvården som andades ut när sjukvårdsministern tog till orda i Svenska Dagbladet, där hon sa att det inte finns några

lagliga möjligheter att ta bort rätten till tolkstöd i den svenska sjukvården, trots att frågan är en del av Tidöavtalet. Att ta bort rätten skulle strida mot flera skarpa lagar om patientsäkerhet och en jämlik vård.

Men det tog inte lång tid förrän Sverigedemokraterna skickade ut sin vice gruppledare Linda Lindberg för att slå fast vad som egentligen gällde: Hon hävdade att varken Sverigedemokraterna eller regeringspartierna anser att förslaget innebär att patientsäkerheten äventyras. Här finns en överenskommelse, och det är en gemensam hållning. Hon tycker att det är olyckligt att Acko ifrågasätter detta i sin roll som minister.

Därför är det nu så viktigt att den svenska sjukvården får besked om vad som gäller. Är det vad sjukvårdsministern har sagt tidigare? Eller är det vad företrädare för det största regeringspartiet i regeringsunderlaget säger?

Det är just därför jag har bett sjukvårdsministern att komma hit till kammaren med ett samordnat svar i frågan, det vill säga undertecknat av samtliga fyra partier. Efter att nu ha hört sjukvårdsministerns svar är det uppenbart vem det är som bestämmer i regeringsunderlaget. Det märks att det är Sverigedemokraterna. Hälften av sjukvårdsministerns svar handlar om hur viktigt det är att alla ska lära sig svenska. Och det är väl ingen som tycker något annat. Men det är få som har ambitionen att rycka undan rätten till sjukvård för att pressa dem som inte har svenska som modersmål till att snabbare lära sig språket.

Sjukvårdsministern säger vidare att det är en rimlig utgångspunkt att skattebetalarna inte ska finansiera tolkning för den som lever i Sverige. Hon slutar med att det är vårdgivaren som har ansvaret för patientsäkerheten, och det är personligt.

Jag ser framför mig hur tolkarna försvinner från sjukvården och sjukvårdspersonalen står där väl medveten om att när man inte längre kan förstå patienterna kommer patienter till skada. Då är det alltså den enskilde i sjukvården som har ansvaret. Vore det inte rimligare, frågar jag sjukvårdsministern, att det är regeringen som i de lägena tar ansvar för de skador som detta med all säkerhet kommer att innebära i sjukvården?

Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret, och jag gratulerar till uppdraget.

Kanske påverkades skrivningarna i slottsavtalet, det så kallade Tidöavtalet, av omgivningarna i och runt slottet. Avtalet är inte direkt framåt-blickande, utan det är mer bakåtsträvande.

Jag tänker också på alla svenskar med invandrarbakgrund inom vården som bär upp vården. Det är undersköterskor, läkare, sjuksköterskor och städare – alla de invandrade svenskar som bär upp hela välfärden. Men slottsavtalet ignorerar helt det perspektivet. Enligt avtalet ska invandrare uppfostas. Det är mycket tydligt att de är en belastning.

I slottsavtalet kan följande läsas under rubriken ”Begränsning av rätten till tolk för personer med uppehållstillstånd och svenskt medborgarskap”: ”Rätten till offentligt finansierad tolk ska begränsas. Utgångspunkten ska vara att den enskilde i första hand ska betala för tolktjänster. Det ska övervägas att införa en avgift för nyanlända efter att en viss tid förflutit sedan uppehållstillstånd beviljats.”

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Vilket fokus hade ni när ni skrev avtalet, Acko Ankarberg Johansson? Är det någon som har drivit frågan hårt, förutom Sverigedemokraterna? Blir vården bättre? Blir personalens arbetssituation bättre? I stället handlar det här om direkt folkuppfostran, riktat mot invandrare: Lär dig svenska eller betala din tolk själv.

Självklart ska de som kommer till Sverige kunna prata svenska. Det är målet, och det kan för många vara en lång resa. Redan nu finns många svensktalande som känner sig osäkra i vården. Det är en direkt klassfråga hur kommunikationen fungerar. I fråga om jämlik vård undrar jag på vilket sätt detta att ställa krav genom att ta bort tolk gynnar vården. Är det kostnadseffektivt? Jag är tveksam.

En begränsning av rätten till tolk för personer med uppehållstillstånd och svenskt medborgarskap får stora negativa konsekvenser för vården. En del kanske skulle ta med sig anhöriga som översättare. Det är väl inte riktigt okej. Den bristande tolkningen kan också påverka vårdpersonalens arbetsmiljö. Vilken läkare vill fatta beslut på ett skakigt underlag? Vad ska gälla om vårdpersonal vill använda tolk medan den som ligger på bädden inte vill det?

Vi kan också konstatera att det är svårt att få ett helhetsgrepp om detta. Ministern Acko Ankarberg Johansson sa till DN den 23 oktober att det inte finns några lagliga möjligheter att ta bort rätten till tolkstöd i den svenska sjukvården, trots att detta är en del av Tidöavtalet. Det lät lite hoppfullt. Men jag känner inte samma hopp nu när jag har hört interpellationssvaret.

Det råder en stor oro inom samtliga fackförbund som företräder vårdarbetarna – de som vet att tolk är viktigt för patientsäkerheten, de som vet att om en tolk tas bort skapas i stället stora etiska dilemman. Ska barnet tolka åt sin mamma? Ska mannen tolka åt sin fru? Förslaget att begränsa rätten till tolk vilar inte direkt på vetenskap och forskning, utan förslaget vilar i stället på Sverigedemokraternas politik, som alltid är repressiv i förhållande till svenskar med invandrarbakgrund.

De tre partier som sitter i regeringen sitter där tack vare att Sverigedemokraterna ger stödet. Jag har svårt att se under vilka premisser statsrådet kan tänka sig att föreslå att rätten till tolk inom hälso- och sjukvården ska tas bort.

Anf. 4 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Jag har noterat de båda interpellationerna som gäller Tidöavtalet och vårt förslag om tolkkostnader. Jag känner mig såklart nödgad, fru talman, att lägga mig i dialogen i kammaren i dag.

Frågan om tolk har vi från Sverigedemokraterna tittat länge på, och frågan förs också fram av de båda interpellanterna. Precis som statsrådet säger är det angeläget att den som kommer till Sverige och har ett varaktigt liv här också blir en del av det svenska samhället. Vi vet alla hur viktigt språket är och att det är en avgörande nyckel.

Jag påstår att det är humant att ha förväntningar och ställa krav. Det är snarare inhumant att inte våga ställa krav eller skapa förutsättningar och incitament för var och en att bli en del av det svenska samhället. Att stärka varje individs självständighet är grundläggande, och detta krav ses som något sådant. Det är just kravlösheten som lyst starkt genom den föregående regeringens modell för att styra.

Debatten i dag förädlades av det avtal som säger att det ska övervägas en avgift för nyanlända efter det att en viss tid förflutit sedan de fick uppehållstillstånd. Vi pratar alltså, fru talman, om personer som allt som oftast har vistats i Sverige ett antal år. Det är finansieringen vi pratar om, inte rätten till tolk. Det är en väsentlig skillnad.

Är det inte rimligt, fru talman, att en person som har vistats ett antal år i Sverige får bära en del av kostnaden själv i de fall man är i behov av tolk? Är det rimligt, fru talman, att tolkkostnader ska bekostas livet ut av svenska skattemedel, det vill säga skattekollektivet, trots att det parallellt läggs fram incitament för att göra individer anställbara och det sker investeringar i att utöka språkkunskaperna?

I debatten har det också framkommit att språkrav är något som vi lyfter fram på det hälso- och sjukvårdspolitiska området. Jag vill påstå att det finns ett gediget kapitel i Tidöavtalet där det finns förslag på starka incitament och goda reformer för att stärka den svenska hälso- och sjukvården. Jag är väl medveten om att de båda interpellanterna känner till detta.

Men det finns en fråga som det vore intressant att få svar på från interpellanterna. Hur länge anser egentligen interpellanterna att skattekollektivet ska behöva betala? Tilläggas kan att man i Region Stockholm år 2017 hade en tolkkostnad på cirka 142 miljoner kronor. För landet i sin helhet är det betydligt mycket mer. Det är medel som i stället skulle kunna användas i barn- och ungdomspsykiatri. Det är ett exempel på ett eftersatt och angeläget område.

Sverigedemokraterna och övriga samarbetspartier i regeringen är överens om att det är rimligt att utreda frågan. Det borde ligga i samtliga partiers intresse.

Förslag ska, precis som ministern säger, utformas i enlighet med EU:s rättsliga bestämmelser och andra internationella åtaganden. Det är givetvis grundläggande. Frågan om tolk rör dessutom olika samhällsfunktioner och inte bara hälso- och sjukvården.

Det är alltså viktigt att man i utredningen också tar hänsyn till just patientsäkerhetsperspektivet och det faktum att språkliga missförstånd kan få oönskade konsekvenser i framför allt hälso- och sjukvården. Som ett exempel skulle man kunna ta med sig att det kan finnas personer som på grund av ålder eller fysiskt eller psykiskt tillstånd inte kan förvärva eller använda sig av det svenska språket. Men givetvis ska inte jag här föregå utformningen, utan den ska ha sin gängse beredning och utredning så att allting landar alldeles rätt.

Återigen, fru talman: Tidöavtalet säger inte att någon ska förbjudas tolk, utan frågan landar i vem som ska betala. Hur mycket kan man förvänta sig av skattekollektivet, och vad är en rimlig kostnad för var och en att stå för?

Anf. 5 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Det är oerhört angeläget att vi förbättrar sfi och samhällsorientering. Jag tycker att vi har brustit i det under ganska lång tid, inte minst när vi använt former för upphandling och tittat för lite på kvalitet och att resultatet faktiskt blir bra. Vi ger inte alltid de bästa förutsättningarna för människor som kommer hit.

I vårt avtal handlar det både om att förstärka sfi och samhällsorientering och att efter en tid ställa krav på att kunna svenska för den som har

uppehållstillstånd och är svensk medborgare. Det är båda de sakerna som ska vara infriade, och det är rimligt att vi gör både och. Hade vi bara gjort det ena hade det varit svårt att se kopplingen till det andra, oavsett vilket av det vi hade gjort, så regeringens insatser är nödvändiga för att möjliggöra bättre förutsättningar för varje människa som kommer hit och vill bo och leva i Sverige att också integreras.

Utredningen handlar inte på något vis om sjukvården, utan den handlar om att se över att begränsa rätten till tolk vad gäller avgiftsfrihet inom alla samhällssektorer.

Vad är det då som sjukvårdsministern har sagt? Jag har inte någonstans sagt att det strider mot lag. Det är inte mina ord. Däremot har jag sagt att jag ser svårigheter utifrån att vi har en stark patientsäkerhet och att det är grunden för allt som försiggår inom hälso- och sjukvården. De svårigheterna kommer utredningen att behöva möta.

Den som vill titta på vad jag själv har sagt och skrivit får gå till det stora mediet Twitter. En torsdagskväll när flera professioner hade en debattartikel i ämnet som var väldigt intressant svarade jag dem att patientsäkerheten är en grundbult i hälso- och sjukvården, och i den utredning som kommer att genomföras kommer man att behöva pröva eventuella förslag i förhållande till det som gäller för hälso- och sjukvårdens olika styrande lagar.

En utredning ska alltså tillsättas – jag har aldrig påstått något annat – och patientsäkerheten är en grundbult i hälso- och sjukvården. Som för alla statliga utredningar gäller att man genomför den – man går igenom vad som gäller, för vi bedriver verksamheten under lagarna – och sedan lägger fram ett förslag. Jag har inte möjlighet att i förväg tala om vad en utredning ska komma fram till. Det kommer den att själv behöva presentera, och sedan kommer regeringen på sedvanligt sätt att bereda ärendet och återkomma efter att det varit ute på remiss. Men det är nödvändigt att man berättar vad man tycker och tänker och inte minst att man lyfter de farhågor man har, oavsett verksamhet. Det är ju så vi arbetar inom det offentliga. Det finns någonting vi vill göra. Vi lyfter fram möjligheter, problem och brister och väger samman dessa innan vi fattar beslut. Det kommer vi att göra också i den här frågan. Det finns en trygghet i att vi har det svenska utredningsväsendet. Vi rusar inte iväg och fattar beslut. Vi tar reda på vad som gäller, och sedan lägger vi fram ett förslag.

Regeringens hållning tycker jag framgår väl av interpellationssvaret. En utredning kommer att göras för alla samhällssektorer, och när man kommer till hälso- och sjukvården kommer man att pröva eventuella förslag utifrån de lagar som gäller för just hälso- och sjukvården.

Anf. 6 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det finns ingen i den här kammaren som har någon annan åsikt än att vi ska göra allt vi kan för att alla i Sverige ska lära sig det svenska språket. Här finns det väldigt många åtgärder som man kan vidta, men vi är aldrig beredda att för den skull äventyra patientsäkerheten.

Här ser jag ändå att det från regeringssidan finns två olika linjer. Sjukvårdsministern säger att patientsäkerheten inte ska äventyras, och då är det på det rakbladet som det ska avgöras om det här blir lagstiftning för hälso- och sjukvården eller inte.

Jag måste bara beskriva verkligheten på en förlossningsavdelning. Mödradödlighet är tack och lov något extremt ovanligt i Sverige, men hos de kvinnor i befolkningen som inte behärskar det svenska språket är den dubbelt så hög. Det här kan man se på område efter område. Här i Stockholm är medellivslängden tio år längre om man bor utmed den röda linjens norra del än om man bor utmed den södra. Det är klart att det finns många förklaringar till det, men en av dem är problemen med språk.

Att då gå in från den här regeringens sida med det här förslaget skulle direkt försämra för den här gruppen, för det är ju det det innebär. När de som redan i dag har svårigheter att kommunicera på det svenska språket är i behov av sjukvård ska de inte få tillgång till den via tolk, utan då ska det bli upp till undersökningsfynd.

Det visar sig också lite grann när Sverigedemokraterna är uppe i talarstolen. Jo, jo, man ska få hur mycket tillgång som helst, säger de – men man ska betala för det. Det är ungefär samma som att säga att man ska få tillgång till en förlossning, men man får betala de 10 000 kronor som det faktiskt kostar. Man kan få tillgång till särläkemedel i Sverige, men man får betala den halva miljon som det kostar.

Sjukvården i Sverige ska finnas till för alla och fördelas efter behov, inte beroende på om man behärskar det svenska språket eller inte.

Jag ser ändå en öppning i det sjukvårdsministern nu säger – att det avgörande faktiskt är patientsäkerheten. Om konsekvenserna av lagförslaget som ska tas fram i enlighet med Tidöavtalet blir att patientsäkerheten försämras, då uppfattar jag av sjukvårdsministern att det inte kommer att gälla hälso- och sjukvården.

Jag hoppas att hälso- och sjukvårdsministern också drivs av att förbättra hälso- och sjukvården och inte, som det här förslaget skulle kunna innebära, att försämra den för en redan i dag utsatt grupp.

Min fråga till hälso- och sjukvårdsministern blir denna. Om den här utredningen skulle komma fram till att en minskad tillgång till tolk innebär att patientsäkerheten äventyras, vilket alla inom sjukvården redan inser, tolkar jag sjukvårdsministerns svar som att det här förslaget i så fall inte kommer att läggas fram vad gäller hälso- och sjukvården.

När det gäller det andra som vi debatterar i den här interpellationsdebatten, nämligen att hälso- och sjukvårdspersonal ska vara skyldig att ange dem som inte har tillstånd att vistas i landet, kan vi när vi läser Tidöavtalet se att man ändå har skrivit in ett förbehåll att man ska titta noga på om det ska gälla hälso- och sjukvården. Men det har man alltså inte gjort på tolksidan, och det är det som gör mig orolig.

Jag ser ändå en öppning i att hälso- och sjukvårdsministern här faktiskt lyfter fram att patientsäkerheten är grundläggande. Den får inte äventyras. Om att dra tillbaka tolkarna från sjukvården skulle innebära allvarliga hot mot patientsäkerheten, som alla vi inom sjukvården ser att det gör, ser jag en strimma av hopp att den här försämringen av hälso- och sjukvården inte kommer att genomföras.

Anf. 7 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag gick in i den här debatten för att diskutera med sjukvårdsministern, och jag vet att sjukvårdsministern har utmärkt kompetens i de flesta av sjukvårdsfrågorna.

Det finns ett hopp i det vi hör från ministern, precis som Anders W Jonsson säger. Man ska titta på patientsäkerheten, och om den ruckas eller försvåras sätter man ned foten. Jag förväntar mig det. Det förväntar sig nog också de vårdfack som är oroliga för det här. Det här är ingen fråga som är enkel. Det här är en svår fråga, för den handlar om jämlik vård.

Fru talman! Den SD-beroende regeringens projekt att aktivt försämra tillvaron för människor med invandrabakgrund visar på en människosyn som är ganska drabbande. Det kan man se här i dag.

För Vänsterpartiet är det självklart att vi ska gå åt andra hållet. Vi ska förbättra tillgången till bra vård och se till att alla får den vård de behöver. Det kallas för jämlik vård. Jag är som kanske många andra väldigt besvikna över att Kristdemokraterna ansluter sig till kören av politiker som inte värnar allas rätt till jämlik vård. Det är trist.

De partier som sitter i regeringen nu måste ju anpassa sig till Sverigedemokraterna. Ni är helt beroende av dem; utan dem finns det ingen regering längre.

En av punkterna i Tidöavtalet har redan fått namnet angiverilagen, och termen fångar precis vad punkten syftar till: informationsplikt, det vill säga att det åligger myndigheter och kommuner att rapportera ofta redan utsatta människor till polisen. Detta är inte bara etiskt tvivelaktigt – det riskerar också att skapa juridiska problem.

Det handlar om ett informationsutbyte. En läkare, exempelvis, som ser att det kommer en papperslös ska anmäla detta direkt till myndigheterna. Det här är ett dilemma som inte bara läkare utan också andra inom sjukvården ser framför sig, och man undrar vad som kommer att hända. Var går den etiska gränsen? Det får vi se, för detta ska alltså utredas.

Alla barn, inklusive de som har rätt att vistas här utan uppehållstillstånd, har rätt till sjukvård; det står också inskrivet. Inom sjukvården råder stark sekretess – det är vi väldigt medvetna om – för uppgifter om enskildas hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. EU:s dataskyddsförordning har ett ännu starkare skydd för personlig integritet. Detta är en superviktig fråga, och här kanske hoppet är större än när det gäller tolkar, måste jag säga.

Förslaget skulle i stället slå fast något slags angiverisamhälle, där självständiga professioner som lärare, socialarbetare, läkare och övrig sjukvårdspersonal får svårare att utföra sina egentliga arbetsuppgifter. Det skulle också leda till ett ökat lidande bland de papperslösa barn som kanske inte längre skulle ha trygg tillgång till grundläggande rättigheter som vård.

Jag tycker att vi har hamnat på fel spår, helt enkelt. Har statsrådet för avsikt att föreslå att det införs en skyldighet för anställda i hälso- och sjukvården? Det ska utredas, och vi kommer att följa detta väldigt noga. Det tror jag att också de som arbetar inom hälso- och sjukvården kommer att göra, för det här handlar om deras vardag.

Anf. 8 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Jag tycker att ministern i debatten har varit väldigt tydlig med vad som avses. Jag tror att interpellanterna behöver höja blicken lite. Vi har i Tidöavtalet ett eget avsnitt som rör den svenska hälso- och sjukvården, där vi är oerhört tydliga med den statliga styrningen av den svenska hälso- och sjukvården för att öka jämlikheten. Där finns många viktiga, tunga reformer för att öka jämlikheten.

Det här, som jag i någon mening tycker att interpellanterna går i loop kring, är en övergripande önskan – att titta på när, hur och i vilket stadium man bör bekosta sin tolktjänst själv. Jag tycker inte att den är särskilt alarmerande eller beklämmande. Någonstans handlar det om den egna självständigheten.

Givetvis finns det en massa gränsdragningar, i synnerhet när det handlar om den svenska hälso- och sjukvården och patientsäkerhetsperspektivet, som vi måste ta hänsyn till. Det tycker jag också att ministern har varit väldigt tydlig med.

Så jag tror nog att man från interpellanternas sida kan sitta lite lugnt i båten och låta bli att dra förhastade slutsatser. I Tidöavtalet finns många fantastiska reformer för att stärka den svenska hälso- och sjukvården och göra den mer jämlik, till skillnad från hur det har varit nu under flera mandatperioder. Jag ser fram emot det fortsatta arbetet med att förverkliga delar av Tidöavtalet.

Anf. 9 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Precis som ledamoten Linda Lindberg ser jag fram emot att genomföra Tidöavtalet, inte minst därför att det första avsnittet handlar om hälso- och sjukvård. Det är ett av de prioriterade områdena för partierna. Tyvärr finns inte alla politikområden med i avtalet. Det hade kanske varit ett tydligare tryck om alla avsnitt hade kunnat finnas med. Men hälso- och sjukvården har en tydlig plats och är det första avsnitt som finns med i avtalet.

I samband med alla statliga utredningar måste man som statsråd avhålla sig från att spekulera i vad resultatet blir. Det är jättejobbigt! Det är mycket enklare när man som ledamot och inte minst när man är i opposition, vilket jag har prövat ett tag, kan säga vad man vill och hur man tänker sig att resultatet blir. Men som statsråd måste jag överlämna det till en självständig kommitté, en utredare, som har att utifrån direktiven själv bedöma vad detta landar i.

Vi har dessutom en ordning för att skicka på remiss och bedöma. Sedan kommer man till en färdig produkt, och då ska regeringen bedömas utifrån den, när den väl kommer.

Jag är glad att ledamoten Anders W Jonsson lyfte avgifter i hälso- och sjukvården. Man är inte där utan kostnad i dag. Alla betalar en patientavgift när man är där. Alla kan inte bära den, och jag vet att det även i dag finns problem med att många avstår från att söka vård för att de inte har de ekonomiska medel de hade önskat – även om vi har ett högkostnads-skydd. Så visst har vi avgifter i hälso- och sjukvården i dag, som också ibland blir ett problem för den enskilde och avhåller människor från att söka vård. Skulle det komma ett förslag om avgifter för tolk kommer det att handla om precis samma problematik, som förstås också behöver vägas in i en utredning framöver.

Avgifter har vi alltså, även om sjukvården i sig är kostnadsfri. Men vi har patientavgifter, och jag ryggar inte för att de är betungande för en del människor och faktiskt avhåller människor från att söka vård i dag. Vi behöver se att det är så verkligheten ser ut.

När det gäller informationsplikten är det precis som ledamoten Karin Rågsjö säger: Det framgår att man kommer att utreda undantaget gällande sjukvård. Det är alltid bra när man gör en utredning att bedöma olika sek-

torer mot varandra för att se var det är lämpligt, var det är jättedåligt och var det möjligen är lämpligt. Det är alltså inte så dumt för utredningen att ha alla samhällssektorer med och bedöma dem utifrån befintliga lagar.

Det är en trygghet att regeringen så tydligt också skriver in att detta ska följa de EU-rättsliga och internationella åtaganden och bestämmelser som finns. Detsamma gäller för vår egen lag, som vi har stiftat. Vi bedriver svensk offentlig verksamhet under lagarna, och jag har stark tilltro till de lagar som styr hälso- och sjukvården: hälso- och sjukvårdslagen, patientlagen, patientsäkerhetslagen och väldigt många fler lagar som påverkar verksamheten. De är starka, och jag hoppas att vi gemensamt kan se till att de blir ännu starkare i vissa delar. Jag tror att inte minst patienters rättigheter skulle behöva stärkas framöver på olika sätt.

Utifrån de frågor jag har fått kan jag konstatera att en utredning kommer att göras – det har varit tydligt från start. När det gäller informationsplikten framgår det att man kommer att utreda undantag när det gäller sjukvården, därför att det är ett område som är ömmande i sig. När det gäller möjligheten att begränsa rätten till tolk och införa avgifter kommer man att göra det för alla samhällssektorer. När man kommer till sjukvården kommer frågor om patientsäkerhet att vara en av de tunga delarna, för det är grundbulten i alltihop.

Om jag är exempelvis läkare, som ledamoten Anders W Jonsson, och får min legitimation handlar det om att lindra, bota och inte skada. Det är på de premisserna jag går in. Då måste vi ha en verksamhet som fungerar i enlighet med detta, och det kommer varje utredning att behöva titta på, oavsett vilken fråga man prövar – även denna.

Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag kan förstå att en företrädare för regeringspartierna väldigt gärna pratar om allt annat inom sjukvården och inte om just de två punkter som vi har lyft i interpellationerna. Det här är nämligen grundskott mot patientsäkerheten i den svenska sjukvården. Det är förslag som kommer att innebära att ojämlikheten ökar ordentligt – definitivt inte minskar.

Men det som ger mig en liten strimma av hopp är att sjukvårdsministern ändå lyfter detta med patientsäkerhet. Alla som jobbar i sjukvården vet nämligen att förslag som innebär att man drar ned på rätten till tolk kommer att innebära att patientsäkerheten äventyras, och det kommer att leda till sjukdom, skada och kanske död. Det är ingen tvekan om det. När sjukvårdsministern nu säger att man inte är beredd att äventyra patientsäkerheten ser jag ändå en strimma av hopp om att detta inte kommer. Detta kan inte genomföras i hälso- och sjukvården, för det skulle få så svåra effekter.

Men det som å andra sidan inger oro är att det är Sverigedemokraterna som är helt och hållet avgörande för den här regeringens framtid. Det är de som har det dominerande inflytandet, och det är också de som kommer att ha tolkningsrätten. Jag känner mig ganska säker på att argumentet att detta äventyrar hälsa och liv för de människor som inte behärskar det svenska språket kommer att väga mycket lätt för Sverigedemokraterna i den förhandling som kommer att ske mellan de fyra partierna.

Jag och i stort sett alla inom sjukvården ser med stor oro på att just detta har lyfts in, och det har inte skett i syfte att förbättra den svenska

Anf. 11 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Tack, ministern, för alla svar eller kanske snarare icke-svar.

I slottsavtalet är sjukvårdsavsnittet det mest relevanta avsnittet. Det måste jag säga. Men det innebär en förskjutning i riktning mot en mer ojämlig vård.

Sedan är det detta med patientsäkerheten. Det finns en väldigt stor oro för patientsäkerheten i de olika grupperingar som arbetar med vård. Samtliga fack är oroade, för det kan innebära disaster om man inte tar hänsyn till patientsäkerheten.

Fru talman! Det är väldigt många svenskar med invandrarbakgrund som känner sig utpekade av den nya regeringen. Slottsavtalet, Tidöavtalet, är ett statement där väldigt mycket är invandrarnas fel. Ren rasism legitimeras när partier eldar på.

Den svenska vården skulle absolut inte klara sig utan dem som är födda utomlands. Detta lyfts väldigt sällan fram, och det görs absolut inte i Tidöavtalet. Det är 26 procent av de anställda – var fjärde anställd – inom vård och omsorg som är födda utomlands. Bland läkarna är andelen 34 procent. Bland vårdbiträdena är den 40 procent. Bland sjuksköterskorna är andelen 12 procent och bland undersköterskorna 26 procent. Om de skulle resa sig upp och gå skulle vi få enorma problem. Detta måste man också lyfta fram. Invandrare är inte ett problem. De är en tillgång. Som alla svenskar kan de bli problem, och det handlar oftast om klass på olika sätt.

Nu ska invandrarna uppfostras. Det är liksom ett statement i avtalet. De ska inte få någon tolk, vilket går tvärt emot lagstiftningen. Men jag ser ändå visst hopp. Ni i KD är avsändare till slottsavtalet, men precis som de övriga partierna är ni helt beroende av Sverigedemokraterna. Utan Sverigedemokraterna ingen regering. Så är det.

Det blir intressant att följa den här resan. Kommer Kristdemokraterna att kämpa emot sådant som tolkförslaget och angiverilagen? Jag tror tyvärr inte det, för det är Sverigedemokraterna som bestämmer.

Anf. 12 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! En och annan av interpellanterna har ju varit med i regeringsställning under alliansåren och vet att det inte var den starkes rätt som gällde. Det var fyra partier som kom överens i varje fråga. Åtminstone var detta den berättelse jag ständigt fick ta del av under åtta år: Det var fyra partier som varje dag möttes i frågor, och det handlade inte om att det ena partiet skulle få igenom två av sina förslag bara för att något annat parti fått igenom två av sina.

På samma sätt arbetar den här regeringen. Vi är fyra partier som står bakom Tidöavtalet och tittar på frågor, kommer överens, diskuterar och förhandlar. I alla övriga frågor är vi tre partier i regeringen som gör det. Det vill säga att det är ett likvärdigt förhållande, för det är bara så man kan få det hela att fungera. Man lyssnar in varandras argument och hittar en gemensam lösning.

Svar på
interpellationer

Jag är säker på att hälso- och sjukvården kommer att behöva stora reformer framöver. Inte minst pekar vi i Tidöavtalet på att detta är ett område där vi vill påverka och förändra. Men integrationen är lika viktig, precis av de skäl som ledamoten Karin Rågsjö lyfter. En stor andel av dem som i dag är medarbetare i vården kommer från andra länder. Tänk vad fantastiskt att de kommer hit och vill arbeta i den svenska hälso- och sjukvården! Vi har allt att vinna på att den som kommer hit, får uppehållstillstånd, blir medborgare och vill ha sitt liv här också arbetar i sjukvården, för vi behöver många medarbetare där. Detsamma gäller äldreomsorgen. Men ingen av oss har tänkt att vi skulle sänka kraven av det skälet.

Varje person är viktig. Varje människa är en investering, oavsett vem man är och var man kommer ifrån. Men när man arbetar i vården ska man ha den kompetens som krävs. Vi har tacksamt nog många med utländsk bakgrund som arbetar i sjukvården. De är viktiga medarbetare i dag.

Se varje person som arbetar i sjukvården som en investering! Vårt stora problem i dag är brister i arbetsmiljö. Vi behöver göra betydande förändringar, vilket också återspeglas i regeringens budget, som lämnades här- omveckan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2022/23:13 om angelägna reformer för trans- och intersexpersoner

Anf. 13 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Ulrika Westerlund har frågat mig hur regeringen arbetar med att få på plats en ny könstillhörighetslag som uppfyller kraven på självbestämmande. Vidare har Ulrika Westerlund frågat mig hur regeringen följer upp Socialstyrelsens arbete med att göra vården till nationell hög- specialiserad vård. Interpellanten har också frågat om det finns planer på andra åtgärder för att säkra tillgången till vård inom rimlig tid och inte riskera att ytterligare öka den psykiska ohälsan hos människor som väntar på vård. Slutligen har Ulrika Westerlund frågat mig om det finns några planer på att utreda ett förbud mot medicinskt icke nödvändiga ingrepp på personer med intersexvariation som inte samtyckt till ingreppen.

Fru talman! Arbetet med att få på plats en ny könstillhörighetslag som i högre grad än den nuvarande lagstiftningen uppfyller krav på självbestämmande har kommit långt. Dåvarande regeringen beslutade i juli 2022 om lagrådsremissen *Förbättrade möjligheter att ändra kön*. I lagrådsremissen föreslås att två nya lagar – lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen – ska ersätta lagen om fastställande av könstillhörighet i vissa fall. Även följdändringar i andra lagar föreslås. Förslagen innebär att processen för ändring av det kön som framgår av folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiska ingrepp i könsorganen.

Det ska inte krävas något tillstånd från Socialstyrelsen för att få genomgå sådana kirurgiska ingrepp i könsorganen som syftar till att personens kropp ska stämma överens med könsidentiteten. Sådana ingrepp ska dock, på samma sätt som enligt nuvarande ordning, föregås av en utredning inom hälso- och sjukvården och kunna utföras på personer som har

fyllt 18 år. I lagrådsremissen föreslås även att en person som har fyllt 16 år ska få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat efter en förenklad prövning av könsidentiteten. En ansökan för ett barn görs av barnets vårdnadshavare med barnets skriftliga samtycke. Ett övergripande mål är att förfarandet för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen förenklas.

Angående frågan om nationell högspecialiserad vård är det Socialstyrelsen som leder arbetet med att koncentrera vård på nationell nivå. Kriterier för bedömning av myndighetens resultat i arbetet med den högspecialiserade vården är att den ska ha en rättssäker och effektiv samt transparent och tillitsbaserad arbets- och beslutsprocess. Socialstyrelsen beskriver detta arbete årligen i sin årsredovisning. På eget initiativ har Socialstyrelsen utrett och beslutat att vårdområdet könsdysfori ska bli nationell högspecialiserad vård. Socialstyrelsen följer upp nationell högspecialiserad vård och publicerar nya resultat en gång per år. Regeringen tar del av dessa resultat.

Tillgången till vård och behandling är huvudsakligen regionernas ansvar. Jag kommer som hälso- och sjukvårdsminister att verka för att Sveriges hälso- och sjukvård ska vara likvärdig och tillhandahållas på lika villkor för hela befolkningen. Enligt hälso- och sjukvårdslagen är målet med hälso- och sjukvården en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Väntetiderna och värdköerna i Sverige behöver kortas och tillgängligheten till vård förbättras för att fler patienter ska få vård i rätt tid. Tillgängligheten handlar därutöver även om geografisk närhet, öppettider, nyttjande av digital vård och digitala lösningar för kontakter med vården.

Regeringen avsätter 3 miljarder kronor årligen i syfte att öka tillgängligheten och korta väntetiderna inom hälso- och sjukvården. Under åren 2023–2025 satsas dessutom 2 miljarder kronor per år på fler vårdplatser. Från och med nästa år satsar regeringen också 100 miljoner kronor årligen för en nationell statlig vårdförmedling för att väntande patienter snabbare ska kunna erbjudas vård i annan region där kapacitet finns. På så sätt används hela hälso- och sjukvårdssystemets samlade kapacitet mer effektivt.

I betänkandet *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor* (SOU 2017:92) föreslogs bland annat att Socialstyrelsen skulle ges ett uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för vårdområdet. Socialstyrelsen har därefter på uppdrag av regeringen tagit fram ett kunskapsstöd till hälso- och sjukvårdens professioner om vård och behandling vid intersexuella tillstånd. Resultatet från rapporten har varit vägledande vid framtagandet av kunskapsstödet.

Kunskapsstödet riktar sig primärt till hälso- och sjukvårdspersonal som möter personer med DSD, differences in sex development, i sitt arbete, antingen regelbundet inom de specialiserade teamen eller mer sällan inom primärvården. Eftersom DSD och variationer i könskaraktäristika är okänt för många är en förhoppning att kunskapsstödet även ska bidra till ökad kunskap hos allmänheten. Regeringen anser att Socialstyrelsen i samråd med expertis inom vårdprofessionerna är bäst lämpad att bedöma vilka underlag som behövs.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Såväl hälso- och sjukvårdslagen som patientlagen slår fast att samtycke krävs för all behandling inom hälso- och sjukvården. Behandlingen ska även utgå från ett medicinskt behov. Om det finns behov av medicinskt ingripande på ett barn som på grund av sin unga ålder inte kan samtycka fattas beslutet av föräldern eller vårdnadshavaren i enlighet med svensk lagstiftning, inklusive FN:s konvention om barnets rättigheter. Detta gäller även i fråga om medicinska ingrepp på personer som föds med intersexvariationer.

Anf. 14 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack för svaret, sjukvårdsministern! Jag har naturligtvis några uppföljande frågor. Det är egentligen tre frågor i en, kan man säga. Det är tre olika områden. Jag börjar med det som gäller könstillhörighetslagen.

I svaret sägs det att lagrådsremissen som lämnades i augusti i högre grad än den nuvarande lagstiftningen uppfyller kravet på självbestämmande. Jag håller inte riktigt med om det. Det är en förenklad process och en sänkt åldersgräns i det här förslaget – det välkomnar jag. Men just detta med självbestämmande är faktiskt borttaget. Det var det som var själva poängen i det utkast till lagrådsremiss som överlämnades för ungefär ett år sedan. Det var både Miljöpartiet och Socialdemokraterna som stod bakom detta utkast. Sedan har det varit på remissrunda, och nu kom den här lagrådsremissen.

Jag förordar att regeringen ska överväga att gå vidare med utkastet till lagrådsremiss. Det var baserat på en väldigt lång process. Den första utredningen i frågan kom 2014. Sedan dess har detta dragits i långbänk. Flera nya utredningar har gjorts. Det har gjorts departementsskrivelser och annat. Man har tittat på olika delar av lagstiftningen.

Det måste vara möjligt att nu gå vidare. Utkastet till lagrådsremiss är över 200 sidor långt. Det är en väldigt gedigen utredning där man har tagit hänsyn till en mängd olika invändningar, också de invändningar som kom från Lagrådet i fråga om den förra lagrådsremissen 2018. Jag förordar alltså att man går vidare med detta.

I den nu föreslagna lagtexten finns det till exempel fortfarande – förutom att det inte är självbestämmande utan att det ska vara en ansökan – kvar godtyckliga kriterier, till exempel att det ska bedömas om någon kan antas vilja leva med en viss könsidentitet inom överskådlig tid. Detta är inte definitioner som inte går att tolka på många olika sätt. Det öppnar såklart för godtycke.

Ett annat allvarligt problem är att detta kommer att fortsätta att ta resurser från vården, då läkare kommer att vara tvungna att vara med i processen för att bedöma om det de facto är på detta sätt. Poängen med självbestämmande är ju att man ska kunna ansöka själv. Bedömningen ska inte göras av någon annan.

Sedan går jag vidare till den könsbekräftande vården. Det är ett ämnesområde som har varit väldigt omdiskuterat under flera års tid. Tyvärr tror jag att det har lett till en urholkning av vården. Det finns exempel på läkare som inte längre vill verka inom vården för att man inte orkar och för att man jobbar på ett underfinansierat område där man dessutom riskerar att utmålås som en person som inte vill sina patienters bästa. Det är mycket debatt och attacker på läkare. Det är ett problem.

Det här har lett till att det är kötider på mellan drygt 20 månader och drygt 30 månader för att få komma till ett första samtal hos psykiatriker. Det är en väldigt lång väntetid som inte är i närheten av något som kan bedömas som rimligt. Dessa kötider finns redogjorda för i en rapport från Könsdysforiregistret som kom tidigare i år. De har försökt få svar från olika mottagningar och fått det från några.

Sedan gäller det den nationella högspecialiserade vården. Det var ett beslut från Socialstyrelsen som jag välkomnade. Problemet är att man sedan har dragit ut på beslutsprocessen. Det har skapat en osäkerhet hos specialistmottagningar, som nu inte vet om de kommer att få vara specialistmottagningar i framtiden. Då kan de inte göra några satsningar, och då drar kötiden ut ytterligare på tiden.

Nu ser jag att min talartid snart är slut. Jag kommer helt enkelt att återkomma till område tre.

Anf. 15 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Till ledamoten vill jag säga att jag inte heller hann med hela mitt svar. Tiden går lite för fort ibland.

Vi kan börja med de frågor som ledamoten Ulrika Westerlund lyfter. Det är ändå så att det är mer självbestämmande i den senaste lagrådsremissen än i befintlig lag. Sedan har ledamoten lyft fram den lagrådsremiss som var däremellan. Då förstår jag synpunkten, och jag lyssnar på vad ledamoten säger.

Regeringen gör som vanligt. Vi bearbetar de synpunkter som har kommit in. Jag kan inte säga något om vad det kommande förslaget blir, men jag lyssnar på vad ledamoten säger och ska på bästa sätt se till att vi kommer vidare.

Inte minst har detta tagit förfärligt lång tid – jättemånga år. Jag vill nog säga att debatten har böljat fram och tillbaka. Ibland har den gått väldigt snabbt åt ett håll, och sedan har den gått väldigt snabbt åt ett annat håll. Det är klart att det gör att många aktörer blir osäkra. Det kan också innebära att den som är patient inte alltid möts av personal som känner trygghet i vad de ska göra. Debatten böljar ju fram och tillbaka.

Därför tänker jag att Socialstyrelsens arbete med riktlinjer och tydlighet om högspecialiserad vård är en bra vägledning för all personal. När jag söker vård och vill ha hjälp ska jag kunna känna att all personal är välinformerad och kan ge mig den bästa vården.

Däremot har vi den ordningen att politiken inte bestämmer vilka medicinska bedömningar man gör, utan det är Socialstyrelsen som bestämmer hur man jobbar med högspecialiserad vård. Vi – det är det tråkiga uttrycket – följer vad de rapporterar. Det är klart att vi inte kan ha synpunkter på innehållet i en medicinsk bedömning av hur man jobbar med vården – jag vet att ledamoten inte efterfrågar det. Men det vi kan ha synpunkter på är takten i arbetet och hur man kommer fram till en bra lösning. Vi får säkert återkomma till dessa delar när nästa rapport om högspecialiserad vård kommer.

Sedan ska vi skicka med att socialutskottet tidigare har riktat kritik mot tidigare regeringar för att man har gått lite för snabbt fram med högspecialiserad vård. Man har jobbat med lite för många områden, och det har kanske utarmat vården lokalt när man inte har säkrat att akutsjukhusen har den kompetens som krävs utan det har blivit väldigt mycket högspecialiserad

vård. Jag vill skicka med ledamoten att jag också i det perspektivet kommer att titta på frågan om högspecialiserad vård, så att vi använder den där kunskapen behövs men inte på fler områden än nödvändigt. Just det område som ledamoten lyfter är ett av de områden där det är viktigt att vi har den bästa kompetensen, så att det kan bli en jämlik vård för alla människor.

Sedan gäller det kötiderna. Det är alldeles bedrövt. Jag tror att många har väntat länge innan de väl söker vård, och när det väl är dags är det jättelånga kötider. Tyvärr är det en situation som dessa människor delar med många andra. Det är ett stort beting som jag och många andra sjukvårdspolitiker har framför oss: att se till att korta kötiderna, att se till att man får den vård och behandling man behöver men också att se till att arbetsmiljön förbättras. Förbättrar vi inte arbetsmiljön för personalen kommer vi inte att kunna korta några kötider eller väntetider.

Jag vill avslutningsvis säga att regeringen kommer att återkomma när det gäller lagen. Jag kan inte uttala mig om den än, för den är inte färdigberedd. Men jag lyssnar gärna på vad ledamoten Ulrika Westerlund säger utifrån den kunskap och erfarenhet som ledamoten har. Jag tar med mig det i arbetet.

Anf. 16 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar igen för svaret. Jag kommer här tillbaka till det som rör personer med intersexvariation. Det har konstaterats att det mycket riktigt togs fram ett kunskapsstöd som handlade om vården för personer med intersexvariationer. Diskrimineringsombudsmannen har tittat på diskrimineringsfrågan ur ett intersexvariationsperspektiv – det handlar alltså om diskriminering av personer med intersexvariation. Och man skriver i en rapport som kom tidigare i år att antalet kirurgiska ingrepp på minderåriga personer har minskat tack vare det kunskapsstöd som kom 2020 men att det inte är något totalt stopp.

DO skriver också att det finns rättsvetenskaplig kritik mot förfarandet – att oåterkalleliga kirurgiska ingrepp genomförs på mycket små barn som inte kan uttrycka någon egen vilja. Detta, menar vissa rättsvetenskapliga kritiker, kan inte sägas uppfylla patientsäkerhetslagens krav på vård som är baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Jag skulle därför vilja uppmuntra regeringen att åter titta på om vi inte ska överväga en lagstiftning. Sverige har tillsammans med andra länder uppmuntrats att lagstifta, till exempel av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter 2015 men också i en resolution från Europaparlamentet 2019, där Maltas och Portugals lagstiftning lyfts fram som exempel som skulle kunna följas.

Jag ska gå tillbaka lite till könstillhörighetslagen och skillnaderna mellan utkastet till lagrådsremiss och lagrådsremissen. Jag vidhåller att det inte är så mycket mer självbestämmande, för själva poängen är att det fortfarande föreslås att det ska vara en ansökan, inte att man bara anmäler att man önskar ändra juridiskt kön precis som man anmäler att man önskar ändra namn. Ansökan ska prövas av en extern part, vilket fortsatt är Socialstyrelsens rättsliga råd. Detta tar bort själva poängen med självbestämmande.

I den lagrådsremiss som kom i augusti förs lite olika resonemang om varför det landade där. Det lyfts fram farhågor om att lagen skulle kunna utnyttjas i kriminellt syfte, i princip att människor skulle kunna utnyttja

möjligheten att enkelt ändra juridiskt kön därför att de då ändrar personnummer och tror att de kan gömma sig i systemet på olika sätt. Detta är en fråga som har varit uppe under mycket lång tid, och olika remissinstanser har haft lite olika synpunkter på om det finns en sådan risk.

Jag frågade riksdagens utredningstjänst om de kunde titta på vad som hänt i Norge och Danmark, där man sedan 2014 respektive 2016 har lagar liknande det som fanns i utkastet till lagrådsremiss. Deras motsvarigheter till utredningstjänst kunde inte hitta några exempel på att detta har utnyttjats i kriminella syften.

Däremot finns ett antal tillämpningsutmaningar, som också har diskuterats i Sverige. Några av dem rör personen själv, till exempel hur personen ska få ut sina betyg med det nya ändrade namnet och personnumret. Den situationen har vi redan, men det finns också sådant som kan tänkas röra andra personer – till exempel om man får avtjäna ett straff på en anstalt för bara kvinnor, om man får tillträde till omklädningsrum och så vidare. Det har diskuterats hur detta kan göras, och jag tycker absolut att det ska tittas på. Det kan också lösas separat, vid sidan om lagstiftningen.

Jag tycker att det ska följas upp hur det har gått i vårt närmaste grannland, som vi ofta tycker är Norge, som i princip tog vår utredning från 2014 och gjorde till sin egen lag. Vi kan se hur det har gått för dem och om det kanske är något som vi skulle kunna ta efter. I stället för att oroa oss för saker som vi tror kan hända kan vi titta på hur det faktiskt gick i Norge, för de har ganska lång erfarenhet vid det här laget.

Anf. 17 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Tack, ledamoten, för kompletterande kunskaper och erfarenheter!

Socialutskottet fick information från den då ansvariga statssekreteraren i våras om det arbete som pågick. Just den del som handlar om att andra personer än de som har könsdysfori skulle begagna sig av lagen var en stor del av den information vi fick då, så jag kan bekräfta att det var en stor fråga som den förra regeringen beaktade i arbetet. Den nuvarande regeringen kommer att återkomma när vi har mer, men jag tackar för de medskick och tankar som ledamoten lämnar.

När det gäller intersexvariationer är det lite ovanligt att vi tycker att Malta har bra lagstiftning inom området, men det kan hända någon gång. Malta har inte alltid en rättsordning inom detta område som vi tycker är bra att använda, men låt så vara. Det är ändå en ganska svår fråga. Min utgångspunkt när det gäller små barn är att föräldrarna gör det allra bästa de kan för sitt barn, och sedan görs en medicinsk bedömning av vad som behöver göras. Det är en väldigt svår situation, tänker jag, som föräldrar står inför när de får den bästa medicinska kompetens som finns. Detta är svåra frågor.

Jag vill vara tydlig med att regeringen inte har några förslag på området, men jag lyssnar på vad ledamoten säger. Det är klart att det finns all anledning för varje regering att följa upp vad som händer inom området och se vilka bedömningar som behöver göras framöver.

Jag vill tacka ledamoten för att ha tillfört ämnet många goda och intressanta tankar som jag behöver få fundera vidare på.

Anf. 18 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack för ett bra samtal, statsrådet!

Gällande Malta är det väldigt speciellt. Malta har under lång tid legat i topp i de bedömningar på hbtqi-området som görs av den oberoende civilsamhällesorganisationen ILGA Europa. Även inom ILGA Europa har det diskuterats om detta är bra med tanke på att Malta har Europas värsta lagstiftning på andra områden såsom reproduktiva rättigheter, kvinnors rättigheter och möjligheten att göra abort, till exempel. Men just här har de av någon anledning storsatsat och stiftat många nya lagar som har bedömts vara bra, inte bara av Europaparlamentet och dem själva utan också av civilsamhällesorganisationer.

Jag förordar att man tittar på de olika rekommendationerna och kanske också på DO:s rapport och deras överväganden av vad som skulle behövas och även den rättsvetenskapliga kritik som det hänvisas till. Den kommer från en forskare från Uppsala universitet som heter Jameson Garland och som har intresserat sig särskilt för personer med intersexvariation.

Jag ska tala lite mer om vården. Jag är såklart helt med på att politiker inte ska lägga sig i exakt hur vården utformas. Det jag är ute efter är vad som kan göras när situationen är så uppenbart otillfredsställande. Det är en liten grupp personer som är mycket utsatta och som lider av psykisk ohälsa till följd av att de inte får en önskad vårdinsats. Vården har under mycket lång tid utarmats.

Jag gjorde den utredning från 2017 som handlar om transpersoner i Sverige, och redan då var det en stor fråga att kötiderna var så långa. Det är fem år sedan, och sedan dess har det bara blivit värre. Olika åtgärder har vidtagits. Jag tror att det är bra med en nationell högspecialiserad vård på detta område därför att man då säkrar att det blir god kvalitet och lika över landet, men beslutet måste komma nu så att vi inte ytterligare hindrar processen för de olika mottagningar som nu inte vet hur det ska bli för just deras mottagning framöver.

Någon liten dialog med Socialstyrelsen om hur det går med detta kanske kan komma i fråga?

Anf. 19 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag vill återigen tacka ledamoten för goda tankar och gott samtal.

Självklart lyssnar vi ständigt på Socialstyrelsen i alla frågor som de har ansvar för, inte minst när det gäller att följa upp den högspecialiserade vården.

Utifrån vad jag nämnde är det alldeles självklart att vi behöver samla kompetens så att det säkerställs att personer får det bästa omhändertagandet och den senaste kunskapen och att det blir på bästa sätt när de kommer någonstans med ett behov.

Ibland kan dock högspecialiserad vård innebära att andra delar av samhället utarmas. Därför är det viktigt att det avvägs vad man ger sig in i. Nu har Socialstyrelsen bestämt att man ska göra det på just detta område, och då är det viktigt att det leder till beslut. Ännu viktigare är att man sedan följer upp att det blir så, och jag har redan en diskussion med Socialstyrelsen om att vi behöver följa upp den kunskapsstyrning vi har.

Vi har en benägenhet att fatta beslut om vår högspecialiserade vård och om nationella riktlinjer av olika slag, men vi har ingen form för att följa

upp att det blir så. Varje patient måste ju veta att vi, om vi har sagt att någon har den bästa vården eller att vården ska se ut på ett visst sätt, också följer upp att det blir så.

Jag tar med mig flera delar. Det gäller vikten av att slutföra den högspecialiserade vården så att man kommer till ett avslut och vet vad som gäller. Jag tar också med mig det jag själv har lyft upp, nämligen att vi måste följa upp så att patienter har fortsatt hög tillit till vården så att det inte blir så att vi utlovar något och det sedan inte händer någonting.

En viktig fråga för mig att återkomma till kommer att vara att kunskapsstyrningen blir på riktigt och att den når hela landet och hela befolkningen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

§ 9 Svar på interpellation 2022/23:22 om skolmarknaden

Anf. 20 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Riksdagsledamoten Linus Sköld har frågat mig hur jag avser att säkerställa att de skattepengar som avsätts till elevernas skolgång också går till elevernas utbildning, hur jag avser att agera för att motverka skolsegregationen samt hur jag avser att agera för att säkerställa allmänhetens och mediernas insyn i de fristående skolornas verksamhet.

En utgångspunkt för regeringens reformarbete under mandatperioden är att ge skolan i hela Sverige likvärdiga förutsättningar och stärka verksamhetens kvalitet. Vi vill också utveckla rätten att välja skola och tillvarata mångfalden av utförare och samtidigt kraftigt minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister.

För det första: När det gäller finansieringen av elevernas utbildning avser regeringen att vidta steg för att införa en nationellt bindande skolpengsnorm i syfte att genom statlig styrning av finansieringen öka likvärdigheten i den svenska skolan i hela landet. Vi avser vidare att ta fram lagstiftning som innebär att vinstutdelning inte ska få förekomma under de första åren efter att en skola har startats eller köpts av en ny ägare. Dessutom vill vi införa en ny lagstiftning som innebär att om det framkommer att skolpengen används för att finansiera annan verksamhet utöver skolverksamhet ska utbetald skolpeng kunna återkrävas, vilket är något som saknas i dag.

För det andra: En viktig åtgärd för att motverka skolsegregationen är att reformera systemet för skolval och antagning. Vi vill införa ett regelverk för ett skolval som baseras på ett gemensamt och obligatoriskt skolval, understött av bättre information till föräldrar och elever om vilka valmöjligheter som faktiskt finns. Dessutom ska den maximala kötiden till fristående skolor kortas betydligt i jämförelse med i dag.

För det tredje: Regeringen anser att det behövs bättre insyn i fristående skolor – juridisk, ekonomisk och pedagogisk. Till skillnad från Linus Sköld vill vi dock inte att offentlighetsprincipen ska införas i fristående skolor. Offentlighetsprincipen lämpar sig dåligt för mindre, fristående skolor. I stället bör det införas en insynsprincip som gäller fristående skolor som blir en motsvarighet för enskilda huvudmän till offentlighetsprincipen

hos offentliga huvudmän. Regeringen avser att ge Skolinformationsutredningen ett tilläggsdirektiv om att lämna förslag om en sådan insynsprincip.

Anf. 21 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret, även om jag tycker att svaret väcker fler frågor än det släcker.

Jag börjar från början när det gäller vinst i skolan. Den som driver skola för att berika sig själv eller sina aktieägare har drivkrafter att åsidosätta skolans egentliga syfte, alltså kunskap och värden och att utjämna skillnader i elevers livsförutsättningar.

För att kunna tjäna pengar på sin skola måste bolagen rikta in sig på att segregera ut ett högpresterande elevunderlag. Genom skolans placering, genom egen marknadsföring och genom att hålla uppe betygssnittet, genom kötid som urvalsgrund, genom referenser på sökande skolbarn, genom att byta undervisningsspråk till engelska eller införa rigida klädkoder attraheras elever från goda socioekonomiska förhållanden och andra alieneras eller stängs ute.

Med ett renodlat högpresterande elevunderlag kan klasstorlekarna sedan ökas, lärartätheten sänkas, behörighetsgraden hos personalen minskas, lärarlönerna sänkas, tillgången till skolbibliotek och elevhälsa sänkas och överskott uppstår.

Vi ser också exempel på vad jag skulle säga gränsar till bedrägerier i vinstjaktens namn – Realgymnasiets hästutbildningar utan hästar eller Praktiska Gymnasiets transportutbildningar, där de elever som utbildas för att bli lastbilschaufförer inte får körkort vid avslutad utbildning. Det är två sentida exempel på hur försämrad verksamhet kan leda till stora överskott.

Överskottet kan sedan tas ut av skolbolaget på flera sätt. Vinstutdelning till ägaren är självklart det som är mest i fokus. Men många skolbolag är en del av en koncern, och då kan överskottet föras via koncernbidrag till ett moderbolag, och vinsten tas ut ur det. Överskottet kan också användas för att expandera och på så vis öka bolagets värde, det vill säga att man köper eller startar nya skolor. Skolans ägare kan också äga ytterligare ett bolag som håller på med andra grejer, till exempel fastigheter, städning eller skolmat. Genom att skolbolaget då betalar överpriser för hyra eller städning kan ägaren flytta pengar till sitt andra bolag och plocka ut vinsten där.

Frågan för dagens interpellation var hur ministern avser att säkerställa att de skattepengar som avsätts till elevernas skolgång också går till elevernas utbildning. När skolministern i sitt svar säger att skolpeng ska kunna återkrävas om den används till annat än skolverksamhet är det därför intressant att få höra mer om vad ministern bedömer vara skolverksamhet.

Är vinstutdelning skolverksamhet? Är förvärv av nya skolor skolverksamhet? Är koncernbidrag skolverksamhet? Är överhyror skolverksamhet? Eller hur menar ministern att denna möjlighet att kräva tillbaka utbetald skolpeng ska säkerställa att skattepengarna går till elevernas utbildning?

Tidöavtalet beskriver också att regeringen vill införa en sanktions-trappa där begränsning för vinstutdelning vid kvalitetsbrister är en av sanktionerna. Om ett transportprogram på gymnasiet inte ger eleverna som läser programmet för att bli lastbilschaufförer behörighet att köra lastbil, hur mycket vinst tycker skolministern att den skolan ska få dela ut?

Anf. 22 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! I dag diskuterar vi marknadsskolan med skolministern. I Miljöpartiet tycker vi att det är viktigt att komma bort från vinst som en drivkraft för utbildning. Vi vill att drivkrafter när man anordnar utbildning ska vara elevernas kunskap och kvalitet på utbildningen.

Då vill jag med en gång diska av detta med att alla såklart vill att vi ska ha bra skolor. Det förstår jag att skolministern och regeringen vill, och det vill vi också. Men vi ser kanske lite olika hinder och möjligheter för just det.

En del av att tillåta vinst som jag funderar över är legitimiteten för att tillåta vinstutdelning. Vi vet nu att regeringens syfte är att förbjuda vinstutdelning under de första åren när man startar upp en skola och att det ska ställas lite krav kring det.

Jag har en fråga inom området marknadsskolan. Ungefär 70 procent av Sveriges föräldrar som har barn i skolan tycker att man inte ska ha vinstutdelning inom skattefinansierad skola. Valundersökningarna efter valet visar att väljare från alla partier i hög grad instämmer i att vinst inte bör tas ut från skattepengar i skolan. Då funderar jag på hur man ska hitta legitimiteten för att fortfarande tillåta att skattepengar kan glida iväg någon annanstans än till utbildning.

Anf. 23 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag anser att de svåraste utmaningar som svensk skola har just nu rör likvärdigheten, att det är så stor skillnad framför allt när det gäller hur mycket pengar som Sveriges kommuner satsar på sina skolor men också när det gäller till exempel lärarbehörighet, elevhälsa och den typen av frågor. Vi ser också att denna bristande likvärdighet leder till stora kvalitetsskillnader.

Vi ser att vi har stora problem med att många elever inte uppnår godkännivåerna i grundskolan så att de kan ta sig in på gymnasiet så småningom.

Jag känner för min del som skolminister att det viktigaste är att se till att ha ett system som garanterar likvärdigheten. Det är därför som vi nu föreslår en nationell skolpengsnorm för att komma till rätta med de likvärdighetsproblem som finns. De kommer naturligtvis också att påverka friskolorna.

Det andra är att vi genom lagstiftning och regelverk ska försöka säkerställa att kvaliteten i friskolorna upprätthålls. I detta ligger naturligtvis att till exempel ägarprövningen måste skärpas. Vi bör se till att vi inte tillåter vinst de första åren när en friskola har startat. Det beror på att det är viktigt att skapa en bas av kapital så att om någonting händer, till exempel ett minskat elevunderlag, inte leder till att eleverna plötsligt står utan skolgång. Vi kommer också att föreslå återkrav av skolpeng till exempel vid brottslig verksamhet.

Allt detta tror jag faktiskt att vi skulle kunna komma överens om över partigränserna, alltså en skärpning av lagstiftningen som riktar sig mot friskolor som inte levererar kvalitet. Men att slå med lagstiftning mot friskolor som faktiskt levererar kvalitet och där hundratusentals elever i dag går och upplever att de har en bra och fin skola tror jag är att skjuta över målet.

Vi måste bli duktigare på att värdera kvalitet i den svenska skolan, och vi måste vara hårdare mot dem som faktiskt inte sköter sig. Det finns även

en och annan kommunal skola i Sverige som inte levererar hög kvalitet, och vi måste se till att även de skolorna får förutsättningar att göra det. Jag tror att likvärdigheten och någon form av nationell skolpeng är helt avgörande för detta. Men att helt slå undan fötterna för skolor som driver skolverksamhet som fungerar bra – där eleverna uppnår målen och där eleverna faktiskt trivs – tror jag är att skjuta en smula över målet.

Anf. 24 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Skolministern inledde svaret med att säga att de svåraste utmaningarna är likvärdighet och att elever inte uppnår gränsen för godkänt och därmed inte tar sig vidare och blir behöriga till ett gymnasieprogram. Jag kan egentligen instämma i båda fallen, men problemet är att jag och skolministern har lite olika ingång när det gäller vad det är som skapar problemen.

Jag noterar, fru talman, att skolministern notoriskt vägrar att svara på mina frågor. De var mycket enkla och mycket raka.

Den första frågan var: Är vinstutdelning skolverksamhet, eller ska skolpeng som disponeras för att delas ut i vinst kunna kallas tillbaka?

Den andra frågan var: Hur mycket vinst ska man få lov att ta ut om man driver ett transportprogram där eleverna inte får körkort? Man ska få ta ut begränsat med vinst, har Tidöavtalet sagt. Hur mycket är då rimligt? Någon vinst ska man nämligen få ta ut, uppenbarligen.

När vi nu pratar om vinster tänkte jag ta upp en annan aspekt, eller en lite annan "take", på skolbolagens vinster. Liberalerna var med och tog fram den nu gällande skollagen; det var Jan Björklund som var skolminister. Skolminister Björklund tog fram den vackra portalparagraf i skollagen som lyder så här: "Alla barn och elever i samtliga skolformer och fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål."

"Så långt som möjligt", står det. Varje krona som försvinner i vinst, oavsett hur bra eleverna trivs på den skola som skolministern pratar om, är en krona som i stället hade kunnat gå till att stödja en elev i att nå längre i sitt lärande. Detta uppdrag upphör inte för att eleven har A. Inte ens om alla eleverna har A i alla ämnen har man gjort nog, för man ska nå längre – "så långt som möjligt" har inget stopp.

Vinst är alltså helt oförenligt med den här portalparagrafen. Liberalerna har tagit fram skollagen, som uppenbart är oförenlig med att skolägare tar ut vinst. Nu har man slutit avtal om att skydda möjligheten att ta ut vinst, och i så fall måste ju portalparagrafen ändras. Den kanske i stället behöver lyda "elever ska få den ledning och stimulans som pengarna räcker till efter att aktieägarna har fått den vinst de vill ha", eller något i den stilen.

Frågan Lotta Edholm behöver svara på är alltså om hon är beredd att ändra i sin egen portalparagraf för att skydda skolbolagens vinster.

Anf. 25 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaren så här långt. Det är bra att få svar på frågor, även sådana man inte har ställt.

Jag har dock upprepade gånger ställt frågan till skolministern hur hon ser på mandatet från svenska folket. Jag vet att många uppskattar den skola

som deras barn går i och att det oftast inte är det viktigaste på vilket sätt den är organiserad, men det jag hänvisar till är opinionssiffrorna kring saksfrågan vinst. Jag tycker att det är en viktig del i legitimiteten för regeringens politik att veta hur man förhåller sig till det.

Detta kanske är att märka ord, fru talman, men jag är inte intresserad av skillnader i kvalitet mellan friskolor och kommunala skolor, utan det ska vara bra kvalitet i alla skolor oavsett driftsform. Därför behöver alla skolor, oavsett driftsform, få förutsättningar för det.

Det som oroar mig lite är skillnaderna mellan stora skolkoncerner som kan ge mycket stöd och små skolor som inte har den möjligheten. Det kommer att krävas stora kontrollinstrument eftersom man behöver ha kvar vinstmöjligheterna, och för mig blir det svårförenligt med arbetet med att minska administrationen för lärare. Det blir ju alla lärare som behöver kontrolleras och mätas gällande vad de gör – om de har gjort tillräckligt, hur vi ska försvara betygsskillnader och liknande frågor.

Den kontroll som blir nödvändig om man nu nödvändigtvis vill upprätthålla en marknadsskola tror jag kommer att bli en belastning för lärarna. Det underliggande som jag ser där är att det riktas ett slags misstroende mot lärarkåren om den hela tiden ska detaljgranskas.

Anf. 26 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag kan svara väldigt rakt på Camilla Hanséns fråga om opinionssiffror: Nej, jag tycker inte att opinionssiffror ska styra politiken i alla frågor. Jag tror att det vore livsfarligt. Dessutom, om jag möjligen får tillägga detta: Camilla och jag tillhör partier som är ganska små, och jag tror att vi ska vara glada att det inte alltid är opinionssiffror som leder våra partier i deras ståndpunkter. Jag tror faktiskt att det är andra värden som måste ligga till grund för dem. Ett politiskt parti ska inte vara en vindflöjel, utan man måste utgå från sina grundläggande värderingar.

För mig är de grundläggande värderingarna när det gäller friskolor att se till att kvaliteten är god i alla skolor oavsett driftsform, det vill säga oavsett om de är kommunala eller om de är fristående. Skolor som inte levererar kvalitet ska naturligtvis inte kunna ta ut någon vinst, och det är det vi nu kommer att lägga fram förslag om. Vi kommer att tillsätta en utredning om att faktiskt skärpa lagstiftningen på ett sådant sätt som till exempel Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte har lyckats göra under alla dessa år.

Det behövs alltså skärpningar – jag är den första att säga det – men vi ska inte slänga ut barnet med badvattnet i den här frågan. Vi ska inte ställa hundratusentals barn på bar backe, utan en skolplats, bara för att statuera exempel, och vi ska inte bedriva en häxjakt mot skolor som faktiskt levererar god kvalitet för sina elever.

Anf. 27 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jag noterar att jag återigen inte har fått svar på någon av mina frågor. Jag tycker att det är värt att upprepa frågan: Är Lotta Edholm beredd att ändra i sin egen portalparagraf för att skydda skolbolagens vinst?

Jag tänkte ta upp en annan viktig fråga som berörs i interpellationen, nämligen frågan om allmänhetens och mediernas insyn. Vi pratar om

skattefinansierad skolverksamhet, och insynen ska självklart säkras oberoende av vem som är huvudman för skolan.

Jag citerar igen: ”Skolan ägs av svenska folket. Dessutom utövas det myndighetsutövning inom den. Det gör att uppgifterna självklart ska vara offentliga. Att så inte längre är fallet, för att vi har släppt in privat kapital och affärstänkande i skolväsendet, är vansinnigt.” Detta sa Håkan Wiclander, ordförande i Idéburna skolors riksförbund, till tidningen Skolvärlden år 2020.

Idéburna skolors riksförbund bedömer det alltså som självklart att skattefinansierade skolor ska omfattas av offentlighetsprincipen. Argumentet att det skulle belasta små skolenheter faller därmed, för deras medlemmar är väldigt ofta små skolenheter.

Den verkliga anledningen till att högern inte vill ha offentlighet i friskolor är förmodligen att aktiebolagsskolorna inte vill ha den utan ser den som ett angrepp på den fria företagsamheten. Har ni hört något så knäppt? Den fria företagsamheten går inte före medborgarnas berättigade krav på insyn i verksamhet som helt finansieras av skattepengar.

Varenda spänn som finns i de fristående skolorna är skattepengar. De utövar myndighet i myndigheters ställe, och de får redan betalt för den administration som diarieföring skulle innebära. Varför vill skolministern inte att de ska omfattas av offentlighetsprincipen?

Skolministern har ju själv haft djup insyn i en skolkoncern och faktiskt både ägt och styrt den så sent som för några veckor sedan. Vilka hemligheter har skolkoncernerna som skolministern vill fortsätta att dölja?

Anf. 28 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag tycker att det finns argument som talar emot att ha en offentlighetsprincip som är en blåkopia av det som gäller för offentlig sektor. Ett sådant viktigt skäl är att man väldigt snabbt måste lämna ut alla handlingar som man bedömer omfattas av offentlighetsprincipen och är allmänna handlingar. Detta innebär att det på en skola med kanske 50 elever måste finnas personal som snabbt kan bedöma om handlingarna omfattas av sekretess eller inte. Ska man lämna ut dem omedelbart, eller måste man vänta?

Jag tror att detta skulle leda till en ofantlig byråkrati. Jag tror också att det faktiskt finns rätt stor risk för misstag i en sådan process, precis som det i dag begås misstag i offentlig sektor. Där har man dock kanske en hel juristkår bakom sig som kan avgöra vad som är rätt och fel.

Min ingång i den här frågan är kvalitet i skolan. Vi kommer att tillsätta en utredning som kommer att få i uppdrag att ta fram förslag som i huvudsak faktiskt går i Linus Skölds riktning. Det finns ett enda undantag: Vi vill inte förbjuda vinst i varje enskilt läge. Det måste vara skolornas kvalitet som är avgörande för om de får skolpeng eller inte. Ågarprövningen måste också bli bättre än i dag.

Det finns mängder med åtgärder som man kan vidta som inte innebär att man slår undan fötterna för hundratusentals elever i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 29 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Linus Sköld har frågat mig om jag tänker lägga fram förslaget om ett etableringsstopp till riksdagen. Linus Sköld har också frågat hur jag vill säkerställa att all utbildning inom det svenska skolsystemet vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare har Linus Sköld frågat hur jag avser att agera för att säkerställa att elever inte utsätts för religiös indoktrinering i skolan.

För mig är dessa frågor väldigt viktiga. Självklart måste vi arbeta för att säkerställa att barn och elever får utbildning och undervisning i enlighet med skollagens bestämmelser och därmed inte utsätts för otillåten religiös påverkan i undervisningen.

Av skollagen framgår det redan i dag att deltagande i konfessionella inslag i skolan är frivilligt för barn och elever. Den 2 januari 2023 införs också en skyldighet för huvudmän att informera vårdnadshavare och elever om konfessionella inslag. Vidare införs en huvudregel om att konfessionella inslag ska vara skilda från övriga aktiviteter inom utbildningen. Syftet med detta är att eleverna ska ha reella möjligheter att välja om de vill delta i sådana inslag eller inte.

Det förtydligas också att i en utbildning med konfessionell inriktning får undantaget från kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet enbart göras för det konfessionella inslaget.

Interpellanten anför bland annat att det förekommit problem med indoktrinering, diskriminering och brottslighet i skolor med konfessionell inriktning.

Av överenskommelsen mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna – det så kallade Tidöavtalet – framgår att partierna vill öka granskningen av skolor med konfessionell inriktning. Skolinspektionen ska därför uppdras att öka sin granskning av de här skolorna och de skolor som har en inriktning som kan antas bedrivas med problematik avseende extremism och islamism. Tillsynen ska som regel ske genom oanmälda besök, och av resursmässiga skäl ska man prioritera de skolor där problemen kan antas vara störst. Skolor som inte respekterar styrdokumentet ska stängas.

När det gäller frågan om etableringsstopp finns inga sådana förslag från regeringen. Resultatet av bland annat de ändringar som trädde i kraft den 1 juli 2022 som en följd av propositionen *Ökade möjligheter att stänga skolor med allvarliga brister* behöver inväntas och analyseras.

Regeringen kommer att oförtrutet arbeta för att alla barn och elever ska få gå i en skola där kunskap sätts i första rummet, där undervisningen är icke-konfessionell och där all utbildning och undervisning sker i enlighet med skollagens bestämmelser.

Anf. 30 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Tack, skolministern, för ännu en interpellationsdebatt! Det känns livgivande.

I ett starkt samhälle måste vi stå upp för att den bästa skolan är den där elever möts och får samma rätt till en bra utbildning oavsett kön, bakgrund och religiös åskådning. Varken extremism, religiös påverkan eller brister i kunskapsinhämtningen kan accepteras i svensk skola. Skolan är inte till

Svar på
interpellationer

för att föräldrar ska kunna säkerställa att deras barn får ”rätt” religiös fost-
ran eller för att människor med extrema åsikter ska kunna verka fritt. Sko-
lan är till för att alla barn i Sverige ska få med sig de kunskaper de behöver
för livet.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill förbjuda religiösa friskolor, och
för några veckor sedan ville faktiskt även Liberalerna det. Det står till och
med fortfarande – när den här debatten pågår – på Liberalernas hemsida
att de vill förbjuda religiösa friskolor.

Efter förra valet gjorde vi gemensam sak med Liberalerna i januari-
avtalet. Vi ville redan då förbjuda religiösa friskolor. Liberalerna ville där-
emot införa ett etableringsstopp. Till slut fick vi dem med oss i en överens-
kommelse med Centerpartiet och Miljöpartiet om att införa just ett etabler-
ingsstopp. Sedan dess har Liberalerna alltså ändrat sig. De gick till val i år
på ett förbud, men nu har det hänt igen: Liberalerna har ändrat sig. Att vara
liberal är att vara kluven – eller som Johan Pehrson uttryckte det när Tidö-
avtalet presenterades: Man säger en sak före valet. Sedan är det val. Sedan
säger man en sak också efter valet.

Nu är valet över, och plötsligt vill den liberala skolministern inte ens
lägga fram det egna partiets färdigberedda förslag om etableringsstopp.

Under den gångna mandatperioden har vi, som skolministern påpekar
i sitt svar, skärpt reglerna för religiösa friskolor. Vi har ändrat reglerna för
att det på riktigt ska bli möjligt för elever att utöva sin negativa religions-
frihet även i konfessionella skolor. Det ska vara valfritt att delta i de inslag
som är konfessionella. Vi har infört krav på att anmäla om en skola bedrivs
med konfessionell inriktning, så att Skolinspektionen får ordning på hur
många och vilka religiösa friskolor som finns. Vi har infört ett demokrati-
villkor i ägar- och ledningsprövning för att stoppa odemokratiska aktörer
från att driva skola. Vi har dessutom gett Skolinspektionen ett starkare
mandat att ingripa vid upprepade missförhållanden.

Men det finns goda skäl att gå vidare med ännu striktare regleringar,
helst ett förbud. Skolan i Sverige ska vila på vetenskaplig grund och be-
prövad erfarenhet.

Skolan ska också vila på demokratisk grund – om, genom och för.
I skolväsendet ska barn lära sig om demokrati genom demokratiska arbets-
former för ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhälle. Skolan ska
bygga en sorts samhällets minsta gemensamma nämnare, en gemensam
referensram och en något så när stark värdegemenskap för alla som växer
upp i detta land. Då duger det inte att barn från olika bakgrunder separeras.

Vi vill förbjuda religiösa friskolor. Vår regering har genomfört lagänd-
ringarna som ministern hänvisar till, alltså skärpt reglerna och gett Skolin-
spektionen större befogenheter. I valrörelsen sa Liberalerna själva att de
vill förbjuda religiösa friskolor. Vad har fått Lotta Edholm att ändra sig?

Anf. 31 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! I dagarna visade SVT:s granskning av den kristna friskolan
Oneschool Global att skolan har en uppförandekod som anger vad lärare
får och inte får undervisa om. Enligt granskningen får lärare bland annat
inte ifrågasätta att Gud skapat livet. Elever ska också skyddas från mora-
liskt farligt material, såsom evolutionsteorin eller ifrågasättandet av att
äktenskap är mellan en man och en kvinna. Hbtq-frågor och skilsmässa är
ämnen som ska undvikas. Granskningen visar också att elever nekas rätten

till sexualundervisning. Vid hela tio tillfällen har skolan fått kritik av Skolinspektionen.

Detta är en allvarlig kränkning av barnens rätt till utbildning på vetenskaplig grund, och det är en allvarlig kränkning av deras rättigheter. Det är ovärdigt Sverige, och det är absurt att vi har en lagstiftning som tillåter att detta fortsätter – att religiösa friskolor kan fortsätta driva skolverksamhet trots att vi vet att de segregerar elever, trots att vi vid upprepade tillfällen nåtts av larmrapporter om att till exempel religiösa friskolor med kristen profil utövar abortmotstånd, indoktrinering och till och med exorcism och fysisk misshandel av barn.

Fru talman! För oss socialdemokrater är detta fullkomligt oacceptabelt, och det borde det vara för riksdagens alla åtta partier. Religiös påverkan hör inte hemma i skolan, och det är hög tid att religiösa friskolor förbjuds.

Skolans fokus ska vara på kunskap och bildning, och skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det borde vara självklart att alla barn har tillgång till en likvärdig utbildning, för det är förutsättningen för vår demokrati och för efterlevnaden av de mänskliga fri- och rättigheterna.

Under den föregående mandatperioden saknades majoritet för att förbjuda religiösa friskolor, så vi socialdemokrater drev igenom det som vi kunde, såsom skärpta regler för vem som får driva skola. Dessutom finns ett färdigt underlag på skolministerns skrivbord som möjliggör förbud av nya religiösa friskolor, vilket vore ett viktigt steg i rätt riktning. Men högerregeringen duckar frågan och tar inte tag i problemet.

I Tidöavtalet pekas enbart de muslimska friskolorna ut som ett problem. Min fråga till statsrådet Lotta Edholm är därför: Ser statsrådet i enlighet med regeringen hon företräder enbart problem med de muslimska friskolorna och inte med övriga religiösa friskolor såsom Oneschool Global som jag tidigare beskrev och som gång på gång diskriminerar våra barn och nekar dem rätten till en utbildning som bygger på vetenskap?

Anf. 32 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag tycker att det är helt avgörande att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i enlighet med den skollagstiftning vi har, och det är upp till Skolinspektionen att pröva att så också sker.

Det är kanske lite märkligt att Socialdemokraterna i så stor utsträckning inte litar på den lagstiftning de själva varit med om att lägga fram och fatta beslut om. De finns ju förändringar som träder i kraft först efter årsskiftet, och jag tror att det är viktigt att se vad de leder till och om de är tillräckliga. Men med det sagt anser vi också att Skolinspektionen i större utsträckning måste granska de skolor man får anmälningar om och där man tror att det finns problem och göra detta med lite större frekvens och tydlighet.

Jag tycker dock att det är rätt och riktigt att låta den lagstiftning som delvis har trätt i kraft och delvis ska träda i kraft verka ett tag för att se om den får de konsekvenser som vi trodde att den skulle få när vi gemensamt fattade beslut om den.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Anf. 33 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jag noterar att jag än en gång inte får svar på min fråga: Vad är det som har fått Lotta Edholm att ändra sig?

Lotta Edholm hänvisar i sitt interpellationssvar och här och nu till att all verksamhet ska stå i överensstämmelse med skollagen och tillskriver mig en misstro till denna. Detta är hopplöst visionslöst av en skolminister. Skollagen fungerar uppenbarligen inte i alla avseenden, och då ska den ändras. Därför är det också naivt av Lotta Edholm att tro att hon ska kunna inspektera sig ur problemen med religiösa friskolor.

En uppdelning av barn baserat på trosuppfattning kan inte gagna det svenska samhället. Den skapar inte bättre sammanhållning, mindre segregation eller mer likvärdighet hur mycket mer befogenheter skolministern än tillför Skolinspektionen.

Härutöver finns det tydliga tecken på att inspektion är otillräcklig i sammanhanget. Trots att Skolinspektionen har stängt tolv religiösa friskolor de senaste två åren avslöjas fortfarande missförhållande efter missförhållande.

I min interpellation skrev jag att det senaste exemplet på avslöjade missförhållanden är från i somras, när *Uppdrag granskning* avslöjade omfattande missförhållanden i kristna friskolor, såsom andliga och fysiska övergrepp, hbtq-motstånd, handpåläggning och exorcism. Men sedan jag skickade in min interpellation för knappt två veckor sedan har det kommit ett nytt avslöjande: Plymouthbrödernas kristna friskola, som Aylin Fazelian nyss tog upp i talarstolen. Enligt ett avslöjande i SVT instruerar de sina lärare att inte ifrågasätta att Gud skapade människan. De har kritiserats av Skolinspektionen tio gånger, senast i våras, för att de inte erbjuder eleverna sexualundervisning. Att döma av avslöjandet verkar det som att missförhållandena ändå kvarstår.

Skolinspektionens enhetschef säger i inslaget i SVT att problemet är att denna typ av samfund kan driva skola och att det är en politisk fråga.

Den som har mandat att ändra på något har också en etisk skyldighet att agera när något behöver ändras. Skolministern har mandat att agera för att komma till rätta med dessa missförhållanden. Därför menar jag att hon också har en etisk skyldighet att agera och inte bara hemfalla till att inspektera och hävda att skollagen ska följas.

Mer inspektion är uppenbarligen en otillräcklig åtgärd. Så vad ska ministern då göra?

Anf. 34 AYLIN FAZELIAN (S):

Fru talman! Det är tydligt att vi har en regering som inte är intresserad av att ta itu med de religiösa friskolorna. Det är fråga om skolor som segregerar och som samhället inte har insyn i eftersom offentlighetsprincipen inte tillämpas. Det är skolor som inte bedriver utbildning på vetenskaplig grund och som inte behandlar flickor och pojkar med samma rättigheter.

Det är tydligt att regeringens Tidöavtal enbart landar i skärpt kontroll av muslimska friskolor. Regeringen har inte problem med religiösa friskolor, utan regeringen har problem med muslimer.

Detta duger inte. Det som är Sverige hotas. Det som är vår demokrati hotas när våra barn segregeras och utbildningen bedrivs utan att bygga på vetenskap. SVT:s granskningar visar att lärare tvingas förneka evolutions-

teorin och att flickor inte får tillgång till sexualundervisning. Det duger inte. Religiösa friskolor måste förbjudas.

Prot. 2022/23:20
15 november

Anf. 35 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Det är just för att det finns missförhållanden som lagstiftningen har skärpts och kommer att skärpas igen från årsskiftet. Det är det som är grunden. Vi kommer även att ge Skolinspektionen ytterligare uppdrag att skärpa sin tillsyn för att se till att skolor inte agerar på ett olagligt sätt när det gäller de här frågorna.

Jag blir lite bekymrad när Aylin sätter likhetstecken mellan muslimska skolor och islamism. För mig är det absolut inte samma sak. Enligt Tidöavtalet ska vi skärpa granskningen av skolor med konfessionella inslag. Sedan pekar vi också ut skolor som är islamistiska eller extremistiska. Att en skola har en muslimsk inriktning är inte samma sak som att den är islamistisk. Det tycker jag är viktigt att påpeka.

Granskningen kommer att skärpas. Lagstiftningen har skärpts, och vi kommer att skärpa den ytterligare från årsskiftet. Liberalerna och Socialdemokraterna har gemensamt medverkat till att de här skärpningarna kommer till stånd. Låt oss se vad de kommer att innebära innan vi gör fler skärpningar, om sådana ens kommer att behövas.

Anf. 36 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jag inleder detta inlägg på samma sätt som det förra: Jag noterar att jag inte fick svar på min fråga. Vad är det som har fått Lotta Edholm att ändra sig?

Jag har en gissning. I Altinget i dag säger den nya utbildningspolitiska talespersonen för Lotta Edholms koalitionspartner Kristdemokraterna, Mathias Bengtsson, stolt att Tidöavtalet säkrat upp de religiösa friskolorna och att de ska få bättre förutsättningar. En annan av Lotta Edholms koalitionspartner, Sverigedemokraterna, gick till val på att förbjuda muslimska friskolor. Fast det är uppenbart för alla som följer medierna att kristna friskolor inte är någon frizon från segregation, övergrepp och missförhållanden vill SD inte göra något åt det.

Lotta Edholm har vikit ned sig för aningslösa frikyrkovänner och mörka islamofober. Trots att de senaste och kanske mest flagranta missförhållandena avslöjats i kristna miljöer har hon gått i fällan och skrivit under ett avtal som pekar ut muslimska friskolor som det enda problemet. Problemet är större än så. Problemet är skolor som i stället för att basera sin undervisning på vetenskap baserar den på tro. Problemet är den segregation som religiöst homogena verksamheter leder till. Problemet, fru talman, är att barn och unga utsätts för religiös indoktrinering i skolor som betalas med skattepengar.

Det är dags att stoppa det här nu. Ett enkelt första steg vore för den liberala skolministern att lägga fram förslaget om ett etableringsstopp. Det är dessutom lagtekniskt så konstruerat att det enkelt skulle kunna omvandlas till det totalförbud som Liberalerna gick till val på.

Fru talman! Jag vill uppmana skolministern att komma igen med ett förslag som hon själv tror på i stället för de avgränsade angrepp på muslimska friskolor som Sverigedemokraterna tvingat henne till.

Svar på
interpellationer

Anf. 37 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Självklart är det så att alla skolor, oavsett om de är konfessionella eller inte, måste följa svensk lagstiftning. Det är helt grundläggande. Till det kommer nu de skärpningar som interpellantens och mitt parti har medverkat till och som ännu inte ens har trätt i kraft. Låt oss se vad de får för konsekvenser!

Jag vill också vara väldigt tydlig med att det i Tidöavtalet talas om att vi vill ha en skärpt granskning av skolor med konfessionell inriktning oavsett vilken konfessionell inriktning det är. Därtill ser vi naturligtvis att det är ännu större problem med skolor som bedriver extremism och islamism. Det är ytterligare ett steg när det gäller de problem som vi ser.

Men låt oss se vad den här lagstiftningen, som ännu inte har trätt i kraft, får för effekter. Låt oss se vad det får för effekter när vi ger Skolinspektionen ytterligare uppdrag att öka sin tillsyn av skolor med konfessionella inslag och skolor som inte är konfessionella men ändå kanske ägnar sig åt det som Linus Sköld är bekymrad över. Vi ska komma ihåg att en mycket liten andel av Sveriges elever går i skolor som säger sig ha en konfessionell inriktning.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2022/23:12 om Sveriges prioriteringar inför EU-ordförandeskapet

Anf. 38 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Matilda Ernkrans har frågat mig vilka regeringens prioriteringar inför EU-ordförandeskapet är, hur regeringen kommer att säkerställa ett brett stöd för prioriteringarna samt om EU:s grundläggande värderingar om demokrati och rättsstatens principer kommer att finnas bland prioriteringarna.

Matilda Ernkrans påminner om det förankringsarbete som bedrevs av den föregående regeringen. En inriktning för de politiska prioriteringarna under det kommande ordförandeskapet togs således fram under våren 2022 efter diskussioner med partiföreträdare i riksdagen. Inriktningen presenterades för riksdagen den 1 juni.

Statsminister Ulf Kristersson erinrade om detta när han för en knapp månad sedan i regeringsförklaringen konstaterade att de svenska riksdagspartierna i brett samförstånd pekat ut ett antal områden som särskilt prioriterade. Statsministern fick därefter den 26 oktober en fråga från Matilda Ernkrans om prioriteringarna när han återrappporterade från Europeiska rådets möte veckan före. Statsministern bekräftade att inriktningen låg fast och underströk det goda samarbetet med den avgångna regeringen.

Fru talman! Det pågår ett intensivt förberedelsearbete i Regeringskansliet inför den 1 januari, när Sverige för tredje gången ska axla ordförandeskapet i Europeiska unionens råd. En viktig del av förberedelsearbetet avser det svenska arbetsprogrammet. Som Matilda Ernkrans påpekar styrs ordförandeskapet av den europeiska dagordningen, men det finns också utrymme för ordförandeskapets inriktning. Därför inleds arbetsprogrammen traditionellt av en mer politisk text som understryker en sådan inriktning.

Arbetet med formuleringen av arbetsprogrammet pågår. När det gäller de politiska prioriteringarna sker arbetet på grundval av den inriktning om vilken det finns ett brett samförstånd bland Sveriges riksdagspartier.

Enligt den gällande tidsplanen kommer statsministern den 14 december att presentera arbetsprogrammet här i kammaren.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Anf. 39 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret och hälsar henne välkommen till kammaren i rollen som EU-minister, ett uppdrag som hon har en alldeles utmärkt bakgrund för att ta sig an, då hon tidigare under många år fungerat som vice ordförande i EU-nämnden.

Jessika Roswalls företrädare på denna post, socialdemokraten Hans Dahlgren, presenterade som sagt den övergripande inriktningen för det svenska ordförandeskapet. Där fanns det väldigt tydligt med att vi skulle slå vakt om EU:s grundläggande värderingar och rättsstatens principer som en av fem prioriterade frågor.

I Ulf Kristerssons, Moderaterna, regeringsförklaring nämndes inte rättsstatens principer med ett enda ord. Om det inte ska uppfattas som en nedprioritering är det viktigt att rättsstatsprincipen finns med som en punkt i den inriktning som regeringen kommer att presentera om några veckor, som statsrådet har svarat här.

Varför är det så viktigt för Sverige? Varför är det så viktigt för oss socialdemokrater? Det europeiska samarbetet vilar på en uppsättning värderingar. Det är inte vilka värderingar som helst. Det handlar om frihet och demokrati, respekt för mänskliga rättigheter, rättvisa och mångfald, jämlikhet, jämställdhet, tolerans och ett oberoende rättsväsen.

Det är ett europeiskt samarbete som vilar på de värderingarna inte bara för att det är viktigt för att vi behöver värna demokratin eller bidra till en demokratisk utveckling. Det är också en fråga om legitimitet för det europeiska samarbetet.

Ska Sveriges skattebetalare bidra med stora pengar finansiellt till det europeiska samarbetet måste vi kunna känna oss trygga med att pengarna används till rätt saker och går till länder med liknande värderingar. Det är länder som har ett fungerande rättsväsen och fria och demokratiska val och som arbetar aktivt för att motverka korruption.

Nyligen slog Europaparlamentet fast i en rapport att man inte längre ser Ungern som en fungerande demokrati. Man pekar på de demokratiska försämringarna i den ungerska vallagen, domstolsväsendets minskade oberoende och spioneri mot journalister. Det handlar om ökad korruption där premiärminister Viktor Orbán och personer i hans närhet har tillskansat sig EU-medel.

Det är en viktig inlaga i den process som nu pågår mot Ungern där EU-kommissionen håller inne EU-stöd, EU-pengar, därför att landet inte längre lever upp till kraven om en fungerande rättsstat.

Samtliga svenska partier i Europaparlamentet ställer sig bakom rapporten utom Sverigedemokraterna. Sverigedemokraternas ledamöter är också de enda som har röstat emot villkoret att man ska ha respekt för mänskliga rättigheter och demokrati för att kunna ta emot EU-pengar.

Eftersom Sverige är ett av de länder som mycket gediget, hårt och länge har drivit frågan om vikten av att medlemsstaterna lever upp till rättsstatsprincipen för att få del av EU-medel skulle det märkas väldigt

tydligt i EU-kretsen om den nya regeringen stryker punkten om rättsstatsprincipen från vårt ordförandeskapsprogram.

Därför vill jag gärna fråga EU-ministern: Har Sverigedemokraternas syn på Ungern och rättsstatsprincipen redan fått genomslag i den svenska EU-politiken?

Anf. 40 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack för gratulationerna, Matilda Ernkrans! Jag gratulerar tillbaka till uppdraget i EU-nämnden! Både Matilda Ernkrans och jag vet hur viktigt och hur roligt arbetet är i EU-nämnden.

Låt mig inleda med att tala om det breda samförstånd vi hade om de fem prioriteringarna för arbetet. Jag hade ett väldigt nära samarbete med den dåvarande regeringen där Matilda Ernkrans ingick.

Det var fem områden som vi pekade ut från Sveriges sida. Det var att skapa säkerhet för EU:s medborgare och stärka EU:s roll i världen, att stoppa den organiserade brottsligheten, att snabba på klimatomställningen, att stärka EU:s konkurrenskraft för framtidens jobb och att slå vakt om unionens grundläggande värderingar, utan inbördes ordning.

Alla de delarna – som jag redan sagt en gång, och som statsministern också har sagt – kommer att vara viktiga delar för ordförandeskapsprogrammet. Men jag vill också säga – och det tycker jag att Matilda Ernkrans lyfter fram i sin interpellation – att det svenska ordförandeskapet kommer att prioritera och behöva jobba väldigt mycket med fortsatt stöd till Ukraina. Det är både för att EU ska hålla ihop och för att det ska fortsätta att ge ekonomiskt och militärt stöd till Ukraina.

Varför säger jag det? Jo, därför att ordförandeskapets prioriteringar behöver ta in omvärlden. Det händer saker i omvärlden, och det behöver också speglas i ordförandeskapets prioriteringar.

Låt mig vara extremt tydlig. Den oro som Matilda Ernkrans lyfter fram här är helt oerättigad. Vad gäller rättsstatens principer har jag alltid i olika sammanhang varit väldigt tydlig. För mig är det en prioriterad fråga. Jag delar Matilda Ernkrans beskrivning av hur viktigt det är för förtroendet för EU. Det är en grundbult för samarbetet.

EU är en union som bygger på värderingar. Det råder det ingen tvekan om. Jag gläds över – vilket jag tror att även Matilda Ernkrans gör – att det numera finns flera redskap i verktygslådan för att se till att medlemsstaterna följer våra gemensamma värden. Jag kan sedan återkomma om de villkorsmekanismer som vi nu har på plats och som regeringen såklart fortsatt stöder. Kommissionen har redan påbörjat arbetet med till exempel Ungern, som Matilda Ernkrans lyfter fram. Det kommer det svenska ordförandeskapet att få fullfölja.

Värderingsfrågorna är centrala för mig, regeringen och Sverige och kommer att fortsätta att vara det. Det kommer såklart alltid att vara en prioriterad fråga för ett ordförandeskap och kommer att så förbli.

Låt mig bara säga några saker som det svenska ordförandeskapet kommer att jobba med, för att skingra den oro som Matilda Ernkrans lyfter fram. Bland annat finns det en process om artikel 7-förfarande som vi kommer att fortsätta att arbeta med. Det pågår redan nu ett arbete.

Som jag nämnde finns ett arbete om villkorlighetsmekanismen som vi kommer att arbeta vidare med. Det finns också andra delar om återhämtningsfonden. Matilda Ernkrans behöver inte oroa sig. Det kommer att vara

en prioriterad sak för ordförandeskapet och för Sveriges regering under hela perioden.

Jag vill också säga att det inte är något arbete som tar slut. Det påbörjades inte heller under den förra regeringen, och det kommer att fortsätta. Det handlar om legitimitet och förtroende för EU som institution. Jag kommer att se till att det kommer att fortsätta att vara prioriterat.

Anf. 41 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Tack, Jessika Roswall, för svaret! EU-ministern har väldigt goda ambitioner. Det känns också bra att höra engagemanget och tydligheten från EU-ministern när det gäller EU:s grundläggande demokratiska principer.

Jag vill bara understryka att det är av absolut största vikt att man orkar prioritera just rättsstatens principer och de demokratiska grundläggande principerna i ordförandeskapsprogrammet.

Det är klart att Ukraina också kommer att prägla det svenska ordförandeskapet. Konstigt vore det annars. Energikrisen kommer att prägla det, och klimatutmaningarna kommer att prägla det. Men vi har också andra saker som det ska levereras på under ordförandeskapet. Det gäller inte minst migrationspolitiken.

I allt detta är det viktigt att man står upp och i skrift och i alla sammanhang fortsätter att driva rättsstatens principer. Det går inte att bortse från att det finns en viss inbyggd otydlighet i hur regeringen hittills har hanterat rättsstatens principer.

Det handlar om att det är en regering som har blivit tillsatt utifrån och får sin makt från sitt samarbete med Sverigedemokraterna och det Tidöavtal som är skrivet av de fyra partierna.

EU-politiken är inte ett samarbetsområde. Men det är väldigt tydligt i Tidöavtalet att Sverigedemokraterna ska informeras när det gäller EU-frågor. Det står i Tidöavtalet att i EU-ärenden ska samarbetsparti utanför regering informeras om innehållet i regeringens faktabromemoria inför beredningen av EU-ärenden i riksdagen. Informationen ska ges före behandlingen i riksdagens utskott, vilket föregår beredningen i EU-nämnden.

Som vice ordförande i EU-nämnden kan jag inte tolka det på något annat sätt än att Sverigedemokraterna kommer att få information och ha möjlighet att påverka den svenska inriktningen före behandlingen i utskottet och i EU-nämnden.

Frågan om Sverigedemokraternas inflytande är viktig att reda ut, inte minst inför det svenska EU-ordförandeskapet. Vi vet ju redan att Sverigedemokraterna inte delar synen när det gäller rättsstatens principer och vikten av att alla Europas medlemsländer delar samma grundläggande värderingar.

Det gäller trovärdigheten och möjligheten för Sveriges EU-minister att kunna driva på det viktiga samarbete vi har tillsammans inom EU. Det finns en otydlighet i hur EU-politiken kommer att föras, inte minst under ordförandeskapet.

Jag skulle vilja följa upp min fråga till statsrådet. Vilket inflytande har eller kommer Sverigedemokraterna att ha på det som är inriktningen för det svenska ordförandeskapet som kommer att presenteras här i december?

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Anf. 42 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Låt mig börja med delen som rör det svenska ordförandeskapet. Matilda Ernkrans är inne på att det handlar om många frågor. Men min poäng med att lyfta Ukraina var just att det är väldigt många frågor vi ska hantera, och jag tror att vi är överens om att säkerheten är av största vikt. Den kommer att uppta mycket av vår tid, och det finns flera goda skäl till det.

Men som även lyfts fram i interpellationen handlar ordförandeskapet inte bara om att hantera själva ordförandeklubban utan också om att driva på förhandlingar mellan mötena. Vi har beräknat att det är ungefär 350 akter och 2 000 möten varav 150 i Sverige. Det är väldigt mycket arbete, och det handlar mycket om att se till att arbetet drivs framåt i många frågor. Dessutom är vi inne i slutskedet av kommissionens mandatperiod, vilket också kommer att ha en stor inverkan.

Jag har sagt här – och då har jag nog härmat den förra regeringens olika företrädare – att ett ordförandeland förväntas vara så opartiskt som möjligt och lyssna på alla. Men i samband med det krävs också att vi är effektiva och ambitiösa och att vi når så långt som möjligt.

Det här ligger inte bara i regeringens intresse utan också i Sveriges intresse. Det ligger inte bara i alla riksdagspartiers och riksdagens intresse utan även i civilsamhällets och hela det övriga samhällets intresse.

Jag tror att det är viktigt att vi gemensamt strävar efter breda lösningar, och därför vill jag försöka svara lite grann på frågan om vilket inflytande Sverigedemokraterna får. Jag tycker att det är lite motsägelsefullt av Matilda Ernkrans att samtidigt i interpellationen fråga hur vi i regeringen ska förankra prioriteringarna med riksdagen.

Jag vill fortsätta det goda samarbete som den förra regeringen hade med riksdagen och fortsätta att förankra det. Det handlar dels om att jag själv kan göra det i utskott, dels att mina statsrådskollegor kan göra det. Det gäller brett i riksdagen, bland alla riksdagens partier. Jag hoppas att vi kommer att kunna fortsätta det goda samarbetet, för jag tror att det tjänar Sverige. Det tjänar också det svenska ordförandeskapet, för det är vår gemensamma uppgift att se till att det går åt rätt håll.

Jag vill säga något mer för att skingra den oro som jag tycker är obefogad. Jag lyfte i mitt förra inlägg fram artikel 7-förfarandet, där vi har en plan för hur vi ska fortsätta att ha landsspecifika diskussioner. Vi planerar att ha det med fem länder. Den första rundan avslutas med Slovakien och Finland, och i den andra rundan kommer ett arbete med utfrågningar av Belgien, Bulgarien och Tjeckien att påbörjas. Vi är också beredda att ha flera utfrågningar inom ramen för artikel 7-förfarandet.

Villkorlighetsmekanismen lyfte jag i det förra inlägget, så jag behöver inte säga mer om det mer än att vi kommer att fortsätta att följa upp det.

Jag vill också nämna att vi planerar ett symposium i anslutning till det informella EU-ministermötet i juni för att stärka rättsstatens principer i EU, och jag vet att riksdagen planerar ett eget sådant möte.

Jag vill med detta bara garantera att de här frågorna kommer att ligga högt på agendan och vara prioriterade. Det måste vara så för ett ordförandeskap så länge det finns skäl för det, och det gör det. Jag gör som sagt vad jag kan för att skingra den osäkerhet som Matilda Ernkrans känner, och jag hoppas på ett gott samarbete för Sveriges och för EU:s skull.

Anf. 43 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Tack, EU-ministern, för svaret! Jag tillhör också dem som tycker att det här är viktigt, inte minst nu när vi har krig på vår kontinent. Då tjänar alla på en bred samverkan, inte minst i Sveriges riksdag, och på att vi klarar av att hålla EU:s enighet uppe när vi hanterar kriget i Ukraina men också nya sanktioner gentemot Ryssland. Det vill jag understryka och säga.

Sedan hoppas jag att EU-ministern förstår att det för mig som socialdemokrat ändå finns en otydlighet och en oro omkring hur regeringen kommer att välja att samarbeta, inte minst med Sverigedemokraterna, utifrån den överenskommelse som finns i Tidöavtalet. Skillnaden i sak handlar i det här fallet om hur man ser på rättsstatens principer.

Sverige har ett gott rykte som förhandlare, och förväntningarna på Sverige under EU-ordförandeskapet är stora. Jag tycker att det är rimligt att ha stora förväntningar på Sverige när det gäller att vi ska kunna landa viktiga frågor för vår gemensamma vardag – frågor som är viktiga inte bara för Sverige utan också för EU och för världen. Här handlar det ju om klimatpolitiken, som vi behöver landa under det svenska ordförandeskapet. Annars kommer vi inte att nå de klimatmål och den gröna omställning som vi så väl behöver.

Det handlar vidare om det fortsatta stödet till Ukraina och ytterligare sanktioner mot Ryssland. EU:s migrations- och asylpaket kommer också att landa under ordförandeskapet, och det har ju varit prioriterat för oss socialdemokrater.

Sverigedemokraterna är trots allt med i ert regeringsunderlag och sitter i Regeringskansliet. De har fått igenom det de ville i Tidöavtalet, enligt Jimmie Åkesson. Jag tycker alltså att Jessica Roswall tonar ned hur mycket inflytande Sverigedemokraterna faktiskt kommer att ha på EU-politiken. Vi hoppas ändå på ett gott samarbete för framtiden.

Anf. 44 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack, Matilda Ernkrans, för interpellationen! Det är bra att vi inte tonar ned de här frågorna, för de är av avgörande vikt för EU:s framtid och för att unionen ska kunna fungera.

Vi står också inför den otroligt viktiga uppgiften att vara ordförandeland i EU:s ministerråd. Jag har berättat lite här, och jag vet att riksdagen även tidigare har tagit del av information om hur många möten som ska hållas och hur många akter som ska förhandlas. Förväntningarna på Sverige är stora, och jag hoppas att vi tillsammans kommer att kunna leverera på det.

För att Sverige ska kunna leverera och axla det ansvaret tror jag att det är otroligt viktigt att vi har en bred uppslutning kring ordförandeskapet, vilket jag upplever att vi har. Jag hoppas också att vi kommer att ha det under hela tiden och att jag och alla andra statsråd kommer att kunna komma till riksdagen och förankra de prioriteringar som finns och även arbetet under tiden.

Som jag underströk tidigare är det självklart för regeringen att de fem områden som vi båda har lyft här i dag kommer att vara fortsatt viktiga för prioriteringarna för ordförandeskapet: säkerheten, att stoppa den organiserade brottsligheten, att snabba på klimatomställningen – det kunde vi så-

Prot. 2022/23:20

15 november

Svar på
interpellationer

klart prata mer om – att stärka EU:s konkurrenskraft och att slå vakt om EU:s grundläggande värderingar.

Som sagt kommer förankringen att ske i olika utskott, och hur formuleringarna slutligen kommer att lyda när de presenteras den 14 december kommer statsministern att återkomma till här i kammaren. Tack för interpellationen! Jag hoppas att detta har skingrat en del oro.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellationerna 2022/23:3 och 18 om det politiska ansvaret för pensionssystemet

Anf. 45 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Det är en ynnest att återigen efter tolv år få inta talarstolen i riksdagen och faktiskt ha min första interpellationsdebatt. Jag riktar ett stort tack till Martina Johansson och Kalle Olsson för de interpellationer som de har ställt till mig om det politiska ansvaret för pensionssystemet.

Martina Johansson har frågat mig vilka skälen är till att regeringen nu överger överenskommelsen om det nuvarande pensionssystemet. Interpellanten frågar även vilka skälen är till att regeringen bjuder in partier som inte står bakom grundfundamenten i pensionssystemet till förhandling och vad regeringen hoppas uppnå med att bjuda in samtliga partier till samtalen. Interpellanten frågar också vilka ytterligare delar i överenskommelsen som regeringen är beredd att överge och hur jag ämnar säkerställa ett pensionssystem som garanterar ekonomisk trygghet på äldre dagar för unga och yrkesverksamma.

Vidare har också Kalle Olsson frågat mig hur regeringen avser att gå vidare för att säkerställa fortsatt långsiktiga spelregler gällande pensionsystemets utformning. Han har även frågat om jag och regeringen anser att de fem partier som ingick den ursprungliga pensionsöverenskommelsen har ett särskilt ansvar att vårda överenskommelsen och hur jag avser att agera utifrån min ståndpunkt i frågan.

Fru talman! Samarbetet i Pensionsgruppen fungerade väl till en början och har varit en garant för pensionssystemets finansiella stabilitet och förmåga att ge trygga pensioner. Det övergripande syftet är att vårda och utveckla ett långsiktigt hållbart pensionssystem. Pensionssystemet och de grundläggande och långsiktiga principerna har värnats samtidigt som nödvändiga reformer har genomförts.

Men som de båda interpellanterna konstaterar har samarbetet i Pensionsgruppen de senaste åren inte fungerat riktigt lika bra som det gjorde i början. Det är bland annat en följd av att Socialdemokraterna gjorde en uppgörelse med Vänsterpartiet om grundpensionerna, för att söka stöd för dåvarande statsminister Magdalena Anderssons regeringsbildning i slutet av 2021.

Pensionsgruppen är en parlamentarisk arbetsgrupp som över tid har bestått av representanter för de fem partier som stod bakom 1994 års pensionsöverenskommelse. Regeringen vill vara tydlig med att den pensionsöverenskommelsen kvarstår.

Dock öppnar regeringen nu upp för ett omtag för att försöka säkerställa att vi åter kan få ett väl fungerande samarbete om pensionerna. Det gynnar pensionssystemet, pensionsspararna och pensionärerna. Vi kommer att föra samtal med samtliga partier i riksdagen och se till att formerna för samarbetet om pensionerna fungerar väl även på längre sikt och i en föränderlig tid.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Anf. 46 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Och välkommen tillbaka till riksdagen! Jag som kommer från grannkommunen tycker att det är särskilt roligt.

Det har varit en mandatperiod där pensionerna har diskuterats och en period där de här diskussionerna delvis har varit svåra. Jag ska väl erkänna att det aldrig är ens fel när två träter om huruvida ett system fungerar eller inte. Alla vi som ingår i Pensionsgruppen har väl på olika sätt bidragit till att diskussionerna landade som de gjorde i våras. Vi har såväl ett inkomst-pensionstillägg som ett garantitillägg och reaktionen på garantitillägget. Där har alla partier på något sätt varit och ruckat i gränslandet.

Jag har ändå hela tiden, under den relativt korta tid som jag har ägnat mig åt de här frågorna, känt att bland annat Moderaterna har varit noga med att värna Pensionsgruppen. Det har varit min upplevelse. Därför blev jag väldigt förvånad när jag satt här i kammaren och lyssnade till Ulf Kristerssons regeringsförklaring.

Samtidigt är jag glad att svaret jag nu får är att pensionsöverenskommelsen från 90-talet gäller. Men vi ska komma ihåg att den överenskommelsen har sina politiska grundprinciper när det gäller pensionssystemet. Det handlar om att varje generation ska stå för sin egen pension, att det ska särskiljas från budgeten och att det ska vara ekonomiskt hållbart och förutsägbart när det gäller livsinkomsten och individuellt. Men vi har också en överenskommelse om att det ska råda konsensus mellan oss fem partier som är satta att värna systemet.

Jag hade önskat en större ödmjukhet just i fråga om att ensidigt öppna för en överenskommelse där alla partier bjuds in. Att det kom förvånar mig. Jag undrar ibland varifrån det kom och varför det kom i just regeringsförklaringen. Det handlar om dagens pensionärer, men det handlar också om framtidens pensionärer, om mina barn och andras barn, som är yrkesverksamma i dag.

Vi är överens om att vi behöver samtala. Det behövs. Jag hade hellre sett att steg ett hade varit att vi i Pensionsgruppen hade setts och att det var där diskussionen hade startat. Min förväntan var att Moderaterna snabbt skulle bjuda in Pensionsgruppen och att vi därifrån skulle ha en diskussion om arbetsformer, hur samarbetet har varit, varför vi har hamnat där vi har hamnat och var vi har tappat konsensuskänslan, som jag har fått beskrivet fanns tidigare, innan jag började jobba med de här frågorna. Därifrån skulle vi diskutera vad vi ska göra annorlunda för att ta steget framåt och värna vårt system.

Jag är lite orolig för vad tanken är med att bjuda in alla partier. Avsikten med pensionsöverenskommelsen och Pensionsgruppen är att värna ett system. Men det är inte alla partier som värnar grundprinciperna i dagens pensionssystem.

Jag upprepar därför några av mina frågor. Vad är skälet till och syftet med att i en regeringsförklaring, innan vi har setts och diskuterat i Pensionsgruppen, börja med att bjuda in samtliga partier till samtal?

Anf. 47 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Även jag vill passa på att välkomna statsrådet tillbaka till riksdagen.

Från regeringsförklaringen fram till i dag har det gått ungefär fyra veckor. Under den tiden har det varit helt tyst från regeringen om vad omtaget, som statsrådet kallar det i interpellationssvaret, egentligen kommer att betyda. Med tanke på att vi talar om ett av välfärdssamhällets kanske allra viktigaste system, vårt pensionssystem, och därtill politiska överenskommelser som har gällt i närmare 30 år är det lite viktigt att få detta klarlagt. Hur tänker sig regeringen att arbetet med pensionerna ska se ut framåt?

Fru talman! Det är bakgrunden till min interpellation.

De enda från det högerkonservativa blocket som fram till i dag egentligen har sagt något om de aviserade förändringarna är det parti som inte ingår i regeringen, alltså Sverigedemokraterna. Det är möjligen talande för den interna dynamiken i regeringsunderlaget. I förra veckans budgetdebatt här i kammaren kunde vi höra en närmast triumferande Oscar Sjöstedt, SD:s ekonomisk-politiska talesperson, konstatera att den, som han uttryckte det, ”smått bisarra” Pensionsgruppen slutligen förkastats. Det är uttalanden som ligger väl i linje med hur SD tidigare har uttryckt sig om Pensionsgruppen. Man har kallat den obsolet och direkt skadlig för landets pensionärer. Vad SD tycker om de här delarna råder det alltså ingen tvekan om.

Men vad Moderaterna och de övriga partierna som faktiskt ingår i regeringen anser är mer oklart. I en intervju i Svenska Dagbladet i dag svarar statsrådet på frågan om Pensionsgruppen ska avvecklas eller inte: Vi får se. Det går alltså från SD:s dödförklaring av Pensionsgruppen förra veckan till statsrådets svar i dag: Vi får se. För mig är det inte helt tydligt vad det här innebär.

I svaret på min interpellation säger statsrådet annars att hon anser att samarbetet i Pensionsgruppen har fungerat väl över tid, att det har varit en garant för pensionssystemets finansiella stabilitet och så vidare. Statsrådet pekar också på något annat viktigt: att partierna i Pensionsgruppen under de här närmare 30 åren har tagit ansvar för de långsiktiga principerna i pensionssystemet.

Jag ska inte lägga ord i någons mun. Men utifrån statsrådets svar tycker jag mig ändå utläsa ett positivt omdöme från statsrådet när det gäller hur Pensionsgruppen har fungerat över tid. Ändå står vi här i dag.

Jag undrar – lite som min kollega var inne på i det tidigare anförandet – varför det är så viktigt att bjuda in partier som inte ställer upp på de grundläggande principerna för pensionssystemet till överläggningar.

Min andra fråga är: Kommer statsrådet att kräva, som en form av bottenplatta för kommande diskussioner, att samtliga partier som samlas runt bordet ställer upp på de långsiktiga principerna, som är själva ankaret i pensionssystemet?

Anf. 48 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill börja med att återigen understryka att regeringen är tydlig med att pensionsöverenskommelsen fortsatt gäller. Vi överger den inte, heller inte vissa delar av den, utan de grundläggande principer som vi har varit överens om gäller även fortsättningsvis.

Jag blickar dock gärna framåt. Jag förstår att det definitivt inte är ens fel att man träter, utan det har vi kanske åstadkommit tillsammans. Då är jag angelägen om att vi också löser det tillsammans.

Till sammanträdet eller mötet i nästa vecka, den 23 november, har jag bjudit in de partier som traditionsenligt ingår i Pensionsgruppen, och min tanke är att vi ska ha det samtal som Martina Johansson nämnde i sitt anförande. Vi ska ha det högt i tak och tala om vad som har varit bra, vad som har varit mindre bra och hur vi tillsammans kan ta arbetet framåt.

Jag vill vara tydlig med att Pensionsgruppens arbete och pensions-systemet som sådant berör, tror jag, 2,3 miljoner pensionärer i Sverige i dag, men det berör många fler pensionssparare och, som Martina Johansson var inne på i sin interpellation, även de kommande pensionsspararna. Detta är något som måste hålla över tid.

Det är ett långsiktigt system, och vi har ett långsiktigt ansvar för att det ska hålla. Därför är jag angelägen om att samtala även med de partier som står utanför överenskommelsen och som inte sitter med i Pensionsgruppen för att skapa både en större förståelse och, förhoppningsvis, en större bredd i de ställningstaganden som vi har gjort historiskt och som vi måste göra också framöver. Jag värnar överenskommelsen och de principer som den vilar på.

I nästa vecka har Pensionsgruppen sitt första sammanträde. Jag förstår att interpellanterna har varit ivriga att få se inbjudan i respektive partiers mejlboxar, och jag är ledsen om det har dragit ut lite för länge på tiden. Det är Pensionsgruppens ursprungliga partier som är inbjudna till sammanträdet. Jag hoppas på en trevlig debatt och diskussion där, men detta utesluter inte att samtal förs med samtliga partier.

Anf. 49 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Visst har vi fått en inbjudan till nästa vecka. Den kom i går eller i morse. Det uppskattar jag, men jag hade velat se den innan jag fick höra i regeringsförklaringen att vi ska samtala med och bjuda in alla partier. Detta gör, som jag var inne på tidigare, att det blir en oro för vad det är vi vill.

En del av pensionsöverenskommelsen är som sagt att vi är satta att värna det system vi har och att vi ska ha konsensus. Det som har varit så bra är att vi har diskuterat och till slut landat i konsensus. Alla partier har fått ge och ta. Det vi har sett under det sista året, också i andra typer av parlamentariska överläggningar på olika områden, är att det blir en väldigt stor politisk debatt som förs på ett sätt där man låser fast sig i olika frågeställningar och olika delar, vilket gör det svårt att landa och släppa en del principer, vilket man måste göra för att kunna hamna i konsensus. Det är därför jag tycker det har varit så bra med Pensionsgruppen och att detta har varit syftet.

Men, återigen: Det är jättebra att vi ska ses i nästa vecka. Jag ser fram emot det och kommer att göra plats i kalendern och passa in det i tiden så att vi kan ha bra samtal, vilket jag hoppas att det ska bli.

Jag vill passa på att påminna oss om det pensionssystem som vi har och har haft sedan 90-talet. Det har väldigt bra grundprinciper. Sedan behöver man skruva i alla system för att de ska bli ännu bättre, och jag säger inte annat än att vi behöver göra detta. Systemet har dock gett hållbara pensioner och långsiktighet, och framför allt har det höjt pensionsnivåerna. Vi har gått från 72 procent relativt fattiga pensionärer till ungefär 15 procent relativt fattiga pensionärer i dag. Man kan ta en annan siffra. Vi har gått från ungefär 1,1 miljoner relativt fattiga pensionärer till ungefär 300 000 relativt fattiga pensionärer. Jag stolt över att Centerpartiet har varit med och värnat detta system.

Vi gjorde överenskommelsen därför att vi hade en lågkonjunktur som gjorde att det var svårt att få ihop statsfinanserna och att värna pensionerna, och det fanns behov av en hållbarhet och förutsägbarhet som skulle göra att pensionerna håller även i svårare tider. Nu när vi är på väg in i en ny lågkonjunktur blir det lite svårt för mig att förstå att vi ska frångå det grundfundament som har funnits för att värna systemet och för att klara även dåliga tider. Det är detta som oroar mig.

Men jag ser som sagt fram emot ett samtal och hoppas att vi kan landa i något som gör att min oro minskar, för jag tycker att det är viktigt för pensionärerna och för framtidens pensionärer att värna det arbetssätt som vi har haft.

Anf. 50 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Jag håller verkligen med statsrådet om vikten av ett pensionssystem som håller över tid, men en del i detta är just att vi har haft partier som under närmare 30 års tid nu har varit överens om ett antal spelregler för hur vi ska jobba med pensionssystemet.

I mitt förra inlägg ställde jag den direkta frågan hur statsrådet ser på att ta in partier i samtal när dessa partier inte på motsvarande sätt har skrivit under på de grundfundament eller principer som vi alla här, tror jag, är överens om är viktiga.

Sverige har i grunden ett robust pensionssystem som under en lång följd av år har levererat stabila, förutsägbara och statsfinansiellt hållbara pensioner. Som socialdemokrat kan jag tycka att vi har alltför många äldre i dag som har alltför låga pensioner och som vi behöver insatser för. Vi har också utmaningar när det gäller att säkerställa att framtida generationer pensionärer får pensioner som går att leva på.

Det är ingen hemlighet att vi socialdemokrater menar att pensionerna behöver höjas och att det långsiktigt hållbara sättet att göra detta är att titta på avgifterna och inbetalningarna till pensionssystemet. Vi behöver komma upp i de nivåer som vi en gång i tiden var överens om att vi skulle nå upp till.

Apropå Pensionsgruppen och det arbete som har bedrivits där under de senaste åren finns det i dag en framförhandlad överenskommelse mellan de fem partierna om att göra en översyn av avgiftsnivåerna. Det var detta som stod näst på tur i Pensionsgruppens arbete. Min andra fråga är om regeringen nu tänker gå vidare med frågan om en översyn av avgiftsnivåerna eller om man skrotar de planerna.

Anf. 51 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill börja med att landa i frågan om huruvida vi fem partier har ett gemensamt ansvar, eller ett synnerligt ansvar, som Kalle Olsson tog upp i sin interpellation. Givetvis vilar det ett särskilt ansvar på de fem partier som har varit med under en längre tid och som har skrivit under överenskommelsen om de grundläggande principerna. Just därför tänker jag, när en del partier blir mindre och andra blir större och man har en långsiktighet och ett gemensamt värnande av vårt pensionssystem och de principer och grundbultar som det vilar på, att det hade varit bra om fler partier delade detta ansvar och skrev under på dessa principer och överenskommelsen.

Jag förstår att jag inte har varit med under de senaste 30 åren i dessa sammanhang, och jag förstår att det är komplicerat. Jag förstår också att alla partier kanske inte kommer att skriva under överenskommelsen eller de grundläggande principerna. Jag kanske får uttrycka en något personlig åsikt, men jag vill inte föregripa den diskussion som ni ska ha i Pensionsgruppen i nästa vecka. Det är ändå rimligt att anta att det är viktigt att man är med på de grundläggande fundamenten. Men det skadar väl inte om det då är fler partier som är villiga att gå in och ta ansvar och skriva under på dessa principer för att sedan i framtiden vara med och ta ansvar för just pensionssystemet som sådant.

Jag vill som sagt inte föregripa för mycket av den diskussion som ni ska ha. Men jag blir ändå lite nyfiken när båda interpellanterna lyfter fram att Pensionsgruppen inte har fungerat speciellt väl. Riksdagsledamoten Martina Johansson lyfter fram att hon gärna ser att vi ska ha konsensus återigen efter att en del partier – kanske på båda sidor – har trixat, fixat och lagt till lite olika delar utan att det har rätt konsensus.

Jag blir lite nyfiken på vad som är ert förslag på hur samarbetet som sådant ska återupprättas – jag tror i och för sig att man har haft en relativt god ton – och hur vi ska vårda arbetet i Pensionsgruppen framgent. Det kan inte bara vara så att man lägger locket på och att man låter en död hand vila över detta för att man inte kan uppnå konsensus.

I en föränderlig tid där vi står inför många olika utmaningar framöver tror jag att det är väldigt viktigt att vi ändå har en styrka och en handlingskraft i Pensionsgruppen och i dessa frågor och kan driva dem framåt. Det är först då som vi verkligen kan trygga och säkra vårt gemensamma pensionssystem och skapa goda förutsättningar för våra blivande pensionärer, för dem som är äldre i dag och för sparande.

Anf. 52 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

För mig handlar Pensionsgruppen om att man ska nå konsensus. Det har vi varit inne på. Det som förvånade mig är, som jag sa tidigare, att vi inte började med ett samtal i Pensionsgruppen. Det är det som förvånar mig mest att vi inte börjar där vi alla ändå egentligen tycker att vi ska vara.

Sedan tog jag upp att alla partier på något sätt har varit med och fiskat lite grann vid sidan. Det har Centerpartiet också gjort. Man måste alltid vara efterklok. Då hoppas jag att det som vi ska prata om när vi ska ses i nästa vecka är det som vi ska ägna oss åt och motverka detta.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Jag vill inte ha fler debatter liknande en valdebatt som var i våras där våra partiledare hade en debatt om pensionerna. Jag kommer inte ens ihåg siffrorna, om jag ska vara helt ärlig. Men någon sa 400 kronor, någon sa 500 kronor. Någon sa: Ni höjer egentligen bara 200 kronor, och jag vet och så vidare.

Men det är detta som vi vill motverka. Jag tror att ett skäl till att vi hamnade där var för att vi lämnade den trygghet och det konsensusarbete som vi har och har haft i Pensionsgruppen. Sedan har det inte fungerat så bra de senaste fyra åren. Det beror förmodligen på enskilda möten. Det kan också handla om enskilda individers sätt att agera i en grupp. Sedan ska jag inte säga mer än så eftersom jag inte vill recensera enskilda individer. Jag är ändå glad över att vi ses i nästa vecka. Men återigen är jag förvånad över att det inte var där som vi började, för då hade jag inte behövt vara orolig. Det är det som jag är i dagsläget.

Oavsett hur Pensionsgruppen ska se ut eller jobba framöver är poängen att vi alla måste ställa upp helhjärtat på grundprinciperna i vårt pensions-system.

Anf. 53 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Jag tycker inte att man ska hymna med frågan om Sverigedemokraterna i detta sammanhang. För mig är det inte ett parti i mängden. Det är inte ett parti vilket som helst. Vi har precis gått igenom en valrörelse där högerpopulism och orealistiska vallöften har flugit genom luften. Vi skulle få sänkt bensinskatt med 10 kronor. Det landade på 14 öre. Jag fasar för en situation där den typen av politiska krafter tar sig in och bedriver den typen av populism i vårt arbete med pensionerna. Det är viktigt att ha detta sagt.

Vi har fem partier som har tagit ett långsiktigt ansvar – fem partier som har sett väldigt seriöst på dessa frågor över tid. Det ska vi vara rädda om, menar jag.

Jag vill tacka statsrådet för att hon svarade på frågan och säger att det är rimligt att kräva att de partier som sitter med vid bordet ändå i någon mening delar de grundläggande principerna. Det tycker jag är ett viktigt svar i detta sammanhang.

Men det har inte varit helt lätt att tolka de olika besked som har kommit de senaste veckorna, från regeringsförklaringen och fram till i dag. Jag är därför glad över att vi kunde ha denna interpellationsdebatt. Jag ser fram emot kommande diskussioner och debatter eftersom alla frågor inte är klarlagda i och med dagens debatt. Men jag tackar så här långt för diskussionen.

Anf. 54 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag ska börja där Kalle Olsson slutade. Att i alla delar avslöja vad man själv gör för ställningstaganden är lite grann att visa korten i förväg och visa vad man har på hand inför att man ska gå in i Pensionsgruppen och diskutera just dessa frågor. Det är själva poängen.

Jag ser därför fram emot att just de frågor som Kalle Olsson har tagit upp i dag kring avgiftsnivåer och annat är frågor som vi får ta upp och diskutera i Pensionsgruppen framöver. Vi får vrida och vända på dem för att se till att vi inför framtiden har ett tryggt pensionssystem.

Pensionsöverenskommelsen gäller alltså även fortsättningsvis. Det är ingenting som vi överger. Vi konstaterar sammantaget att samarbetet i Pensionsgruppen inte har fungerat väl den senaste tiden av den ena eller andra orsaken. Just därför säger regeringen nu att vi gärna vill se ett omtag. Den första delen i omtaget är kanske att jag bjuder in Pensionsgruppen för samtal för att lyssna på vad som har fungerat väl och vad som har fungerat mindre väl men samtidigt också för samtal med samtliga partier i Sveriges riksdag just för att skapa en bredd, en starkare förankring och förhoppningsvis kanske få med några partier till när det gäller de grundläggande principerna och den överenskommelse som ligger fast och som vi alltså inte överger.

Framför allt hoppas jag verkligen på ett gott samarbete framöver, där vi kan ha högt i tak och lyfta fram dessa frågor som i allt väsentligt är väldigt komplicerade och svåra. Men jag hoppas att det också ska leda till att vi fortsätter att ha ett bra och tryggt pensionssystem.

Jag ser fram emot de fortsatta samtal som vi kommer att ha med samtliga partier i Sveriges riksdag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2022/23:11 om en trygg sjukförsäkring

Anf. 55 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill givetvis börja med att tacka interpellanten Åsa Eriksson för den interpellation hon har ställt till mig gällande en trygg sjukförsäkring.

Åsa Eriksson har frågat mig om jag delar upplevelsen av innehållet i Tidöavtalet, det vill säga att sjukförsäkringen är tryggad långsiktigt med avtalet, och om det därmed innebär att jag inte avser att införa nedskärningar i sjukförsäkringen.

Regeringen har tagit över ansvaret för ett land som befinner sig i flera parallella kriser. En av dessa kriser är den lågkonjunktur som Sverige står inför samtidigt som många människor och företag utsätts för dramatiska kostnadsökningar genom hög inflation och extrema energi- och bränslepriser. En grundläggande förutsättning för att möta denna utmaning är att alla som kan stå till arbetsmarknadens förfogande också gör det och anstränger sig för att få ett jobb och bli självförsörjande. Arbete skapar nämligen välbefinnande och motverkar enskilda människors fattigdom.

Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet för den som inte kan arbeta på grund av nedsatt arbetsförmåga. Människor som inte kan arbeta ska få sjukpenning. Sjukskrivna ska ta del av rehabilitering för att kunna återgå i arbete, och politiken måste vara utformad för att förebygga och motverka långa sjukskrivningar och stödja individen.

Regeringen är bekymrad över den stigande sjukfrånvaron – sjukpenningtalets nuvarande ökningstakt är 6 procent. Vi kommer därför att noga följa den förra regeringens nyligen genomförda förändringar i sjukförsäkringen för att säkerställa att förändringarna inte medför onödigt långa sjukskrivningar men också att den som på grund av sjukdom inte kan arbeta har en ekonomisk trygghet. Långvariga sjukskrivningar är skadliga både för den som är sjukskriven och, i förlängningen, för samhället i

stort. Därför är det viktigt att stimulera drivkrafterna att återkomma till jobbet och att fokusera på att stärka individen och rehabiliteringskedjan.

Med detta, fru talman, är jag öppen för debatt.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 13 (forts.) Svar på interpellation 2022/23:11 om en trygg sjukförsäkring

Anf. 56 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Detta är första gången som statsrådet och jag debatterar sjukförsäkringen här i riksdagens kammare, men jag kan garantera att det inte blir sista gången. Jag ser verkligen fram emot det här.

Statsrådet och jag är förhoppningsvis överens om att Sverige ska ha trygga försäkringar som är byggda på tanken om plikt och rätt. Den som är för sjuk för att arbeta ska kunna lita på sjukförsäkringen. Genom att trygga inkomsterna vid sjukdom ser vi till att det lönar sig att arbeta och göra rätt för sig. Det är en försäkring som vi alla betalar till när vi arbetar och som vi borde kunna förvänta oss att få del av när vi behöver den. Sjukförsäkringen är en central del av samhällskontraktet.

Fru talman! Den politik som statsrådets parti Moderaterna gick till val på 2006, att försäkra trygghetssystemen och införa en stupstock i sjukförsäkringen, var en av anledningarna till att jag engagerade mig politiskt. Jag var då tjänsteman i ett samordningsförbund och väl införstådd med hur sjuka människor skulle drabbas av allianspartiernas nedmontering av våra gemensamma trygghetssystem. Tjänstemän kan som bekant bara tillämpa lagstiftning som riksdagen beslutar om, så därför bestämde jag mig för att bli politiker. Priset för försämringarna var det dock de sjuka som fick betala.

Vi socialdemokrater genomförde under våra åtta år vid makten flera förbättringar i sjukförsäkringen för att mildra effekterna av nedmonteringen. Bland annat tog vi bort stupstocken. Krav på aktiva rehabinsatser och tydliga uppföljningar är bra, tycker vi, men risk för fattigdom gör ingen människa friskare.

De tre partier som nu ingår i regeringen har än en gång gått till val på att återinföra stupstocken och försäkra sjukförsäkringen. Frågan är när och hur, fru talman, de tänker genomföra sina vallöften.

Bakgrunden till den här interpellationen är det uttalande som statsrådets samarbetspartner Jimmie Åkesson gjorde i riksdagens talarstol i parti-

ledardebatten den 26 oktober. Han sa då att Sverigedemokraterna hade gått till val på att trygga sjukförsäkringen långsiktigt och att man i samarbetsavtalet med Tidölaget också hade gjort det. I partiledardebatten sa Jimmie Åkesson uttryckligen: ”Det är nämligen min upplevelse.”

Fru talman! Alla som hörde statsrådets svar på min interpellation för ett par timmar sedan inser att statsrådet undvek att svara på frågan om sjukförsäkringen verkligen är tryggad långsiktigt med Tidöavtalet. Jag lutar inte på Jimmie Åkessons upplevelser, och det är jag nog inte ensam om. Jag vill därför ge statsrådet en ny chans att svara alla de tusentals människor som har svåra sjukdomar som påverkar deras arbetsförmåga och som befärar att de blir utan inkomst om statsrådets parti gör verklighet av sin politik: Innebär Jimmie Åkessons upplevelse av regeringens samarbetsavtal med honom att statsrådet inte kommer att göra några nedskärningar i sjukförsäkringen?

Anf. 57 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Till att börja med får jag säga att jag talar för regeringen och för mig själv. Jag talar inte för Jimmie Åkessons upplevelse.

Jag håller med om början av Åsa Erikssons inledningsanförande och delar hennes grundläggande syn på vårt gemensamma trygghetssystem. Föga förvånande håller jag dock kanske inte med om alla delar i hennes historieskrivning.

Jag ser också fram emot att ses i kammarens talarstolar framöver. Man kan tolka din inledning som ett hot eller som ett löfte, men jag ser verkligen fram emot de här diskussionerna. Det är nämligen viktiga saker vi talar om.

Regeringen är orolig över sjukfrånvarons utveckling. Sjukpenningens nuvarande ökningstakt är 6 procent på årsbasis, och politiken måste då vara utformad för att just förebygga och motverka långa sjukskrivningar. Därför är det viktigt att stimulera drivkrafterna för att återkomma i arbete, att se till den enskilde individen och att tidigt sätta in de rehabiliteringsåtgärder och andra åtgärder som behövs för att man ska orka komma tillbaka i arbete.

Vi måste utforma ett sjukförsäkringssystem som motverkar onödigt många och framför allt onödigt långa sjukskrivningar, bland annat genom att tydligt definiera olika avstämningstillfällen. Nu ökar de långa sjukfallen igen. De som uppgår till 180 dagar eller längre har jämfört med förra året ökat med 11 000. Totalt har vi i dag 104 000 långa pågående sjukfall i Sverige, och de står för ungefär 60 procent av de pågående sjukfallen. Två tredjedelar av dessa är kvinnor. Det är klart att man som regering då blir bekymrad.

De nya undantag i rehabiliteringskedjan som infördes med intentionen att skapa mer tid för sjukskrivna att hinna rehabiliteras tillbaka till ett arbete hos den egna arbetsgivaren hade såklart ett gott syfte. Men om vi nu ser att de ökar på väldigt mycket och snarare är kontraproduktiva mot den enskilde, att man inte alls kommer tillbaka i arbete utan förblir i sjukskrivning, måste vi givetvis följa utvecklingen väldigt noga och noga bevaka vilka konsekvenser den får. Sedan måste rehabiliteringsarbetet vara effektivt och sättas in väldigt tidigt så att man har möjlighet att komma tillbaka.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Jag minns också historien, och jag kommer aldrig någonsin att medverka till att människor återigen göms och glöms i statistiken. Det här systemet ska finnas till för de människor som hamnar där, för att de tidigt och snabbt ska kunna komma tillbaka i arbete och inte gömmas och glömmas bort i statistiken.

Anf. 58 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Tack för det, statsrådet, även om jag fortfarande inte hörde något svar på min fråga. Den verkar vara svårare än den låter.

Jag uppskattar verkligen statsrådets engagemang för att människor som är sjuka ska få tidiga insatser. Det är jätteviktigt; jag håller med om det. Jag uppskattar också att statsrådet väljer att ta upp förebyggande åtgärder, för det är det bästa vi kan göra. Den sjukskrivning som aldrig blir av, om man kan behålla sin arbetsförmåga, är den bästa sjukskrivningen. En tredje sak jag uppskattar är engagemanget för kvinnors sjukdom. Det är någonting som vi delar, och där hoppas jag att vi kan hitta gemensamma lösningar. Det är fruktansvärt hur många kvinnor som i dag är sjukskrivna på grund av olika typer av framför allt stressrelaterade åkommor. Så kan vi inte ha det.

Dock kvarstår det faktum att statsrådet inte vill säga att hon inte tänker försämrade sjukförsäkringen. Det gör att jag befarar att det återigen kommer att vara de sjuka som ska betala för de skattesänkningar som bland annat Moderaterna säger att man vill göra, att det återigen ska vara de cancer-sjuka med långa sjukfall som kastas ut ur sjukförsäkringen och då tvingas leva på en partner eller på besparingar eller i värsta fall gå till socialtjänsten för att få hjälp med sitt uppehälle.

Jag tror att det är många som nu tittar på den här debatten som är sjukskrivna i dag och vet att de trots insatser inte ser ut att återfå sin arbetsförmåga innan de kommer till de tidsgränser som den tidigare moderatledda regeringen införde när man kastade ut människor ur sjukförsäkringen och som vi sedan luckrade upp. Jag önskar att statsrådet kunde ge dem löftet att man inte ska göra om samma misstag en gång till.

Det gläder mig, fru talman, att regeringen i budgetpropositionen vill förlänga det tillfälliga undantag som vi socialdemokrater införde på grund av de längre sjukköer som pandemin orsakat. Det vill jag ge regeringen beröm för. Men fortfarande fattiggörs många människor som drabbas av sjukdom för att försäkringen inte är tillräckligt bra.

Jag vill uppmana statsrådet att inte vara nöjd utan ta initiativ för att förbättra försäkringen för svenska löntagare. Låt mig ge ett par tips på vägen.

Viktigast av allt tror jag är att komma till rätta med det orättvisa karensvdraget. Det slår hårdast mot alla de arbetare som varje dag går till jobbet och som ser till att samhället fungerar. Det handlar om busschaufförer, undersköterskor, butiksbiträden, byggnadsarbetare och en massa andra som inte kan arbeta hemma. De arbetar ofta i kontaktyrken och utsätts för mycket smitta. Det här är fruktansvärt orättvist och någonting som jag vill uppmana regeringen att åtgärda – annars kommer vi socialdemokrater att göra det när vi får chansen.

Ett annat tips handlar om människor med långvarigt nedsatt arbetsförmåga. Där behöver vi förstärka möjligheten till rehabilitering och återgång till arbete. Vi behöver också se till att samma arbetsmarknadsbegrepp används som vid bedömning av sjukpenning. Det finns färdiga förslag om det i de utredningar som den socialdemokratiska regeringen tillsatte.

Fru talman! Än en gång vill jag ge statsrådet möjlighet att svara på min fråga i interpellationen: Är sjukförsäkringen långsiktigt tryggad med statsrådet som ansvarig?

Anf. 59 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Svaret på Åsa Erikssons fråga om sjukförsäkringen är tryggad med mig som statsråd är väl egentligen ganska enkelt. Allt annat än att svara ja på den frågan vore ju väldigt märkligt. Och på frågan om huruvida jag kommer att införa några försämringar är svaret givetvis nej.

Jag har inte engagerat mig i politiken för att göra försämringar. Om jag inför förändringar i sjukförsäkringssystemet tillsammans med övriga regeringen tror jag givetvis på att det är förbättringar. Vad gäller tolkningen och definitionen av detta kommer det kanske att fortsätta att skilja sig mellan oss. Men det är klart att jag som statsråd inte har engagerat mig i de här frågorna för att försämra ett system, utan det handlar givetvis om att göra förbättringar.

När vi talar om förbättringar handlar det i mångt och mycket om att fler av samhällets aktörer måste engagera sig för att sjukfrånvaron inte ska öka. Det ligger inte enbart på den enskilde att se till att inte bli sjukskriven, utan det är otroligt viktigt att arbetsgivaren, hälso- och sjukvården, Försäkringskassan och inte minst vi i politiken jobbar förebyggande och förhindrar sjukskrivning. När det väl händer ska vi finnas där med ett trygghetssystem och samtidigt aldrig glömma vad målet är. För de allra flesta är det att komma tillbaka till arbete, och då kan vi inte bara låta månaderna gå. Vi har testat det förr, och vi såg hur statistiken såg ut då. Man gömde och glömde människor i statistiken, och man efterfrågade dem aldrig. Det tycker jag är ett tydligt tecken på att ett system definitivt inte fungerar. Där vill jag aldrig någonsin hamna igen.

Det förebyggande arbetet är alltså oerhört viktigt. Jag är glad över att Åsa Eriksson delar uppfattningen att vi behöver göra mer för kvinnors hälsa. Vi vet att en väldigt stor del av sjukskrivningarna i dag handlar om psykisk ohälsa, och därför är jag oerhört glad över att vår regering nu satsar på att motverka den psykiska ohälsan och den ofrivilliga ensamheten. Det handlar inte minst om folkhälsan och det förebyggande arbetet men också om en jämställd vård. Kvinnor i klimakteriet med migränbesvär eller andra kvinnorelaterade sjukdomar ska bli sedda och få hjälp innan de eventuellt hamnar i utanförskap och sjukskrivning.

Fru talman! Jag tror kanske inte att Åsa Eriksson och jag är helt överens om vad som är en försämring eller en förbättring i olika delar av politiken. Men vi kan nog ändå enas om att vi aldrig någonsin mer får hamna i en situation där vi gömmer och glömmer och månaderna bara går.

Jag tänker att vi ändå delar uppfattningen att en rehabiliteringsinsats som sätts in så tidigt det bara är möjligt ökar möjligheterna att komma tillbaka i arbete. När siffrorna nu ökar med 6 procent på årsbasis och allt fler hamnar i långa sjukskrivningar tänker jag att det här inte riktigt var en

förbättring. Det här är väl inte bra – eller hur ser Åsa Eriksson på den saken?

Anf. 60 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för ett tydligt svar! Jag uppskattar verkligen det, även om jag tror att de som tittar på den här debatten har svårt att tolka löftet att återinföra stupstocken i sjukförsäkringen som något annat än en försämring.

Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, har ju granskat de tidsgränser som Moderaterna införde förra gången de hade regeringsmakten. Granskningen visar tydligt att fyra av fem utförsäkrade fick vara utan inkomst i ett kvartal. Sedan återvände fyra av fem till sjukförsäkringen så fort som det var möjligt. Av dem som var sjukskrivna på heltid när de utförsäkrades av Moderaterna var 95 procent tillbaka i sjukförsäkringen inom en treårsperiod.

Man blir inte frisk av att vara fattig, statsrådet! Moderat politik tvingar sjuka människor till fattigdom och fortsatt ohälsa. Jag hoppas att ni lär av era misstag.

Vi socialdemokrater vill i stället förstärka sjukförsäkringen. Vi vet att ekonomisk trygghet är en grund för att man ska kunna rehabiliteras, återfå sin arbetsförmåga och komma tillbaka i arbete. Vi kommer att göra vad vi kan för att förändra karensavdraget så att det blir mer rättvist för alla Sveriges löntagare. Sverige ska ha trygga försäkringar som är byggda på plikt och rätt och försäkringar som man kan lita på.

Anf. 61 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag noterar att Åsa Eriksson inte svarade på min fråga om huruvida hon är nöjd med den utveckling som vi ser med en ökning på 6 procent av sjukskrivningarna på årsbasis.

Jag uppskattar den här diskussionen och debatten. Jag uppskattar dock inte när Åsa Eriksson lägger ord i min mun. Jag sa aldrig att jag skulle vara nöjd och tycka att det var en förbättring om stupstocken återinfördes. De orden sa jag aldrig.

Jag kan lova Åsa Eriksson att vi noga kommer att följa den utveckling som de nya reglerna ger och vilka effekter de får. Detta görs av Regeringskansliet, av handläggande myndighet och av andra externa parter. Om det visar sig att en eller flera av de förändringar som har skett leder till längre sjukskrivningar och till att man kommer allt längre bort från arbetsmarknaden och riskerar att gömmas och glömmas bort i statistiken – tidigare regeringar har varit duktiga på detta – kommer vi att vidta åtgärder. Jag kommer aldrig att medverka till det. En särskild utredare tittar på effekterna av det som vi precis har genomfört, och vi kommer att följa upp detta noga.

Det finns nog all anledning att komma tillbaka och diskutera hur vi tillsammans kan åtgärda eventuella negativa effekter.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 62 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Ulrika Westerlund för vad som är min första interpellationsdebatt som statsråd. Interpellationen handlar om ett viktigt område, hbtqi-frågor, som jag är väldigt stolt över att ha fått ansvar för som statsråd.

Fru talman! Ulrika Westerlund har frågat hur min plan ser ut för att gå vidare med förslagen från MUCF:s rapport om unga hbtqi-personers levnadsvillkor och om jag avser att genomföra andra reformer som syftar till att förbättra unga hbtqi-personers hälsa och livssituation.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors omfattande kartläggning om unga hbtqi-personers levnadsvillkor ger en mycket belysande bild av gruppens situation. Den visar till exempel att unga hbtqi-personer har sämre hälsa, i synnerhet psykisk, och att många upplever otrygghet, utsatthet och har erfarenhet av olika former av kränkningar. Resultaten är på många sätt oroande, och det är oacceptabelt att denna grupp fortfarande har sämre levnadsvillkor än andra unga. Sammantaget visar rapporten att det finns behov av fortsatta insatser för att främja unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter innefattar konkreta åtgärder fram till och med år 2023. Unga hbtqi-personer utgör ett särskilt fokusområde och handlingsplanen innehåller flera insatser som syftar till att förbättra unga hbtqi-personers hälsa och livssituation.

I budgetpropositionen för 2023 föreslås att 10 miljoner kronor tillförs arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Tillskottet, som beräknas ligga kvar även 2024, syftar till att fullfölja pågående insatser inom ramen för handlingsplanen och att möjliggöra nya insatser. Regeringen avser att utifrån bland annat den nämnda rapporten från MUCF överväga vilka fortsatta och nya insatser som behövs för att förbättra unga hbtqi-personers hälsa och livssituation.

För mig och regeringen är hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter en mycket angelägen fråga. I Sverige ska alla ha rätt att vara den man är och älska vem man vill. Det är särskilt viktigt att slå fast att detta ska gälla oavsett var i Sverige man bor och i vilket sammanhang man befinner sig.

Anf. 63 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Jag har några uppföljande frågor, såklart.

Min fråga har sin bakgrund i Tidöavtalet. Det är ett mycket omfattande avtal som regeringen har slutit med Sverigedemokraterna. Fokus i avtalet ligger på migration och kriminalitet. Det upptar det största utrymmet i avtalet. Men det finns också några hbtqi-politiska reformer, som har nämnts. Det handlar bland annat om utredning av förbud mot omvändelseförsök, några åtgärder som syftar till att något förbättra situationen för asylsökande hbtqi-personer och också att vidta fler åtgärder på hedersområdet, också med ett hbtqi-fokus.

*Svar på
interpellationer*

Jag välkomnar såklart alla dessa åtgärder. Men det jag undrar är om avtalet ska tolkas som att detta är vad som kommer att finnas resurser till att genomföra under mandatperioden, med tanke på att det är ett så omfattande avtal. Jag har inte budget- eller tidsatt exakt varenda grej som är med i avtalet. Men det är ju väldigt många olika reformer, och många av dem kräver stora utredningar som kommer att ta lång tid för att man ska kunna se om de är möjliga att genomföra. En hel del saker som ni i regeringen har kommit överens om med Sverigedemokraterna är också dyra. Även om man tycker att vissa frågor är väldigt viktiga, till exempel hbtqi-personers rättigheter, är det fråga om prioriteringar. Om man till exempel ska göra utredningar om lagstiftning eller skrida till verket med att verkställa några av förslagen från till exempel MUCF:s rapport kommer det att kosta pengar.

Handlingsplanen sträcker sig fram till 2023. Många av de åtgärder som finns med i handlingsplanen har ju redan genomförts. Särskilt på området unga hbtqi-personer har i princip alla åtgärder redan genomförts, bortsett från detta att eventuellt lagstifta mot omvändelseförsök. MUCF-rapporten var ett av de uppdrag som fanns på området, och nu har den ju kommit.

Jag förstår att regeringen precis har samlat sig och att allt inte är färdigdiskuterat. Men det som jag framför allt undrar är om det som står i Tidöavtalet är tänkt att förstås som det som det kommer att finnas möjlighet att genomföra, eller om vi kommer att kunna se fram emot några fler åtgärder på hbtqi-området. Jag ska ge lite exempel senare. Det här är mer ingången till diskussionen.

Anf. 64 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! I Tidöavtalet finns vissa reformer inom området hbtqi-personers rättigheter som jag är väldigt stolt över. Ett av de förslag som jag är mest stolt över är just det som Ulrika Westerlund nämner, nämligen att kriminalisera så kallade omvändelseförsök som vi i regeringen ser som en viktig åtgärd.

Tidöavtalet ska inte tolkas som heltäckande för regeringens politik. Tidöavtalet innehåller vissa punkter som vi inom regeringen har kommit överens om. Men vi kommer att bedriva mycket politik som även ligger utanför Tidöavtalet.

När det gäller hbtqi-frågor kommer MUCF:s rapport att vara en del av det beslutsunderlag som regeringen använder sig av när vi utformar vår politik inom detta område. Som Ulrika Westerlund mycket riktigt påpekar har ju regeringen suttit vid makten i knappt en månad, och vi har mycket arbete att göra. Men den bild som målas upp i MUCF:s rapport är att det fortfarande är väldigt stora skillnader i psykisk hälsa och livssituation mellan hbtqi-personer och andra grupper i samhället. Det är en situation som den här regeringen aldrig kommer att acceptera. Vi kommer att arbeta aktivt för att förbättra rättigheter och livsvillkor för hbtqi-personer.

Anf. 65 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag vill gå vidare och diskutera just detta med omvändelseförsök, ytterligare en aspekt i Tidöavtalet som jag undrar om jag har förstått rätt. När man beskriver vad det är man vill utreda nämner man bara sexuell läggning och inte könsidentitet och könsuttryck.

Tyvärr har vi sett en utveckling i många länder i det globala nord, kan man väl kalla det för, kanske framför allt i anglosaxiska länder, där man motarbetar transpersoners rättigheter. Just omvändelseförsök kan man tydligast se i Storbritannien. Där har man nu gått vidare med ett lagförslag om att kriminalisera omvändelseförsök men endast vad gäller omvändelseförsök på grund av sexuell läggning, inte könsidentitet och könsuttryck. Det här är ett resultat av något slags kulturkrig, kan man nästan kalla det för, där transpersoner har blivit ett märkligt slagträ.

Vi såg också i det senaste amerikanska valet att transpersoners rättigheter var något som användes som en symbol på ett otroligt obehagligt sätt som jag hoppas att vi aldrig får se i Sverige. Därför reagerar jag ganska direkt när man i övriga uppräknings nämner könsidentitet och könsuttryck men inte gör det specifikt här. Jag undrar såklart om det är en slump eller om det ska tolkas som att det betyder att man inte tänker sig att vid en eventuell kriminalisering också kriminalisera att försöka omvända människor från deras könsidentitet. Det är en konkret fråga.

MUCF:s rapport är ju väldigt omfattande och innehåller en massa olika förslag, framför allt om att ge olika uppdrag till myndigheter. Några av dem är också upprepningar av förslag som har lagts fram långt tidigare. Det är uppdrag till myndigheter som kanske har en lite annorlunda syn på hur arbetet för alla lika rätt bäst bedrivs. Historiskt har vi tydligast sett det på skolans område. Där görs det ofta inte riktade satsningar till särskilda grupper av elever, inklusive hbtqi-ungdomar, utan man hoppas att samtliga elever ska gynnas av olika insatser som inte specifikt inriktar sig på vissa grupper. I läroplanerna nu har man olyckligtvis inte heller tagit med just hbtqi-personers rättigheter när man samtidigt diskuterar andra viktiga frågor, till exempel hedersrelaterat våld och förtryck, vikten av jämställdhet och så vidare.

Här är ett område där det skulle krävas en del fotarbete och diskussion om hur det skulle gå till att ge dessa uppdrag. Jag är särskilt intresserad av att höra om förslagen på skolans område, om det är något som ni har hunnit titta på generellt och hur ni tänker gå vidare med det.

Tidigare i dag hade jag en annan interpellationsdebatt med en av dina regeringskollegor där vi specifikt pratade om några frågor som hon är ansvarig för, och dessa vill jag nämna eftersom ni ändå reglerar tillsammans.

Det gäller såklart könstillhörighetslagen, och här har jag stora förhoppningar på att just Liberalerna ska kunna tänka sig att gå vidare med det utkast till lagrådsremiss som kom för ungefär ett år sedan – som både Miljöpartiet och Socialdemokraterna stod bakom och som Liberalerna i många debatter har gett uttryck för att man stöder, nämligen principen om självbestämmande vad gäller ändring av juridiskt kön – och inte den lagrådsremiss som kom i juli i år och som lades fram av endast Socialdemokraterna.

Jag förstår att ni inte har bestämt er ännu, men eftersom detta har varit något av en liberal profilfråga vill jag ändå ta upp detta med statsrådet.

Anf. 66 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag börjar med att besvara frågan gällande formuleringen i Tidöavtalet om omvändelseförsök. I Tidöavtalet står många saker som regeringen vill genomföra, men det ska inte tolkas som att det som inte står där inte ska genomföras. Politiken kommer att vara mer heltäckande

än så. När det gäller formuleringen gällande omvändelseförsök ska den inte tolkas som ett ställningstagande att könsuttryck och könsidentitet inte ska omfattas av denna lagstiftning.

Nästa fråga som Ulrika Westerlund tog upp är hur man arbetar med hbtqi-frågor i myndigheter och specifikt skolor. Som statsråd ser jag det som en självklarhet att titta på det som en del i arbetet med att stärka hbtqi-personers rättigheter och livssituation. Vi vet att mycket av identitet, normer och värderingar kring alla människors lika rättigheter formas i skolan i unga år, och jag ser det som självklart att titta på vilken roll skolan har i detta arbete. Exakt hur vi kommer att arbeta med dessa frågor ber jag att få återkomma till, men att skolan har en roll i detta arbete ser jag som självklart.

Jag vill särskilt framföra att i det arbete vi kommer att bedriva i dessa frågor kommer vi också att titta på hur det geografiskt skiljer sig för hbtqi-personer. Vi kan se att det är stora skillnader om man bor i exempelvis Stockholm, på en mindre ort på landsbygden eller i ett särskilt utsatt område där det finns hederskultur. Vi får titta på om man kanske behöver arbeta med dessa frågor på olika sätt beroende på hur situationen ser ut i det aktuella geografiska området.

Könstillhörighetslagen berördes som sagt i en tidigare interpellationsdebatt. Som statsråd representerar jag regeringen. Liberalerna har såklart åsikter i olika frågor, men i min roll som statsråd representerar jag regeringen. Arbetet med en ny lagstiftning har kommit långt, men vi får återkomma till hur den kommer att utformas.

Anf. 67 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar åter statsrådet för svaret.

Jag förstår att du är här i din roll som statsråd och inte som liberal, men jag ville ändå lyfta upp detta med könstillhörighetslagen eftersom det är en så viktig fråga, där Miljöpartiet ofta tävlat med Liberalerna om ledartröjan när det gäller att stå upp för rättigheter i dessa frågor.

Jag fortsätter lite på samma tema, även om jag förstår att statsrådet inte kan svara. Jag vill verkligen skicka med att regeringen tittar på det utkast till lagrådsremiss som kom för ett år sedan och ser skillnaderna vad gäller självbestämmande i det jämfört med det som sedan blev en lagrådsremiss.

I detta arbete vill jag också rekommendera att man tittar på erfarenheter från våra grannländer Norge och Danmark. Särskilt Norge är intressant i detta sammanhang, för där har man infört en lag som i princip är det förslag som fanns i en svensk utredning som kom redan 2014. Detta känner statsrådet säkert till.

Man kan titta på erfarenheter från Norge och se om det till exempel finns fog för farhågan att möjligheten att enkelt ändra juridiskt kön skulle kunna användas i andra syften än att få just juridisk bekräftelse av könsidentiteten. Så verkar det nämligen inte vara, enligt den rapport från riksdagens utredningstjänst som jag beställt under allmänna motionstiden.

Det är värt att följa upp detta med Norge och Danmark så att vi inte beslutar om lagar i Sverige som berör en utsatt minoritet baserat på att vi tror att något kan hända och inte baserat på om det faktiskt kommer att hända i praktiken när vi så enkelt kan titta på exemplet Norge.

Jag tackar för svaret om skolan. Jag förstår att jag inte kan ställa detaljerade frågor om exakt vartenda förslag i MUCF-rapporten, men jag ser

fram emot ett fortsatt samtal om detta när ni går vidare. Det är jättebra med olika riktade insatser, och det är glädjande att de extra 10 miljonerna ligger kvar. Låt mig också understryka vikten av att göra insatser som baserar sig på den kunskap man har om hur det ser ut i olika kontexter.

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

Anf. 68 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Vi kommer att behandla könstillhörighetslagen, och jag vill tacka Ulrika Westerlund för medskicken. Jag tycker själv att det är klokt att göra en internationell utblick. Dessa frågor är ju inte begränsade till Sverige, utan denna problematik finns även i andra länder. Då är det absolut klokt att titta på hur man har hanterat liknande frågor på andra ställen.

Jag vet att Ulrika Westerlund har arbetat hårt i hbtqi-frågor, och jag ser också mycket fram emot fortsatta samtal i dessa frågor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2022/23:7 om lokal samverkan vid stora trafikprojekt

Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Martina Johansson har ställt flera frågor till mig om lokal samverkan vid stora infrastrukturprojekt. Dels frågar hon vad jag kommer att göra för att Trafikverket ska arbeta mer med helhetslösningar i sina projekt, dels hur jag kommer att arbeta för att förtydliga uppdraget om lokal samverkan och acceptans och dels hur jag kommer att följa upp att den lokala samverkan ökar.

Fru talman! Jag förutsätter att Trafikverket inom alla sina projekt arbetar för att minimera de störningar som uppkommer under byggtiden. En god dialog med lokala aktörer är ofta både en förutsättning och en möjlighet för att hitta bra helhetslösningar.

Jag vill understryka att samverkan med andra aktörer är en viktig del av Trafikverkets uppdrag. Enligt sin instruktion ska Trafikverket ha väl fungerande rutiner, arbetssätt och samverkansformer som tillvaratar och möjliggör lokalt inflytande. Jag förutsätter att detta är något Trafikverket kontinuerligt ser över och utvecklar inom ramen för sitt uppdrag.

Regeringen följer upp Trafikverkets verksamhet på flera sätt. I varje årsredovisning redogör Trafikverket bland annat för hur myndighetens planeringsverksamhet, underhållsverksamhet och investeringsverksamhet har bedrivits under året. Regeringskansliet har också en löpande dialog med Trafikverket där denna typ av frågor diskuteras och vid behov följs upp när så är påkallat.

Avslutningsvis konstaterar jag att jag som statsråd inte kan uttala mig i ett enskilt ärende.

Anf. 70 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag tackar Andreas Carlson för svaret. Samtidigt är jag lite besviken över svaret. Jag tycker att jag öppnar för en ny väg för den nya regeringen att angripa den här typen av frågor genom att ta fasta på lokal-

befolkningens, kommunens och företagarnas behov och möjligheter. Det här svaret hade jag kunnat få även om jag hade ställt interpellationen till den förra regeringen. Jag trodde att statsrådet och den nya regeringen skulle stå för skillnad, för det är det man har sagt.

Det exempel som jag tar upp i min interpellation, och som jag vet att statsrådet inte kan uttala sig om i sak, visar väldigt tydligt på att uppdraget inte funkar i praktiken. Det finns många olika förslag. Nu tog jag upp ett förslag som gäller trafik, men det finns i mitt hemlän Sörmland motsvarande förslag där man inte ser lokalsamhället när det gäller kraftledningsutbyggnad. Det här är lite symtomatiskt för våra myndigheter. Man ser inte lokalsamhället, invånarna, företagen och kommunerna, deras behov och deras önskemål att vara delaktiga.

Trafikverket har i uppdrag att samordna och planera. Detta redovisas årsvis. Så är det absolut. Men det funkar ju inte. Regeringen har ett stort ansvar att trycka på bland annat Trafikverket för att skapa intresse för att se helheten. Vem är det annars som ska ta helhetsansvaret och göra samhällsanalysen? Vilka arbetstillfällen riskerar att gå förlorade om ett företag inte kan fortsätta att leverera på grund av att det skärs av? Vem ska ta ansvaret för klimatet när invånarna måste ta fyra mil extra varje dag för att kunna ta sig till jobbet? Det handlar om den enskildes ekonomi, men framför allt om klimatet.

Det gäller att försöka hitta exempel på att man kan göra saker på ett annat sätt. Det är ingen som ifrågasätter att bron jag nämner i interpellationen ska bytas ut, utan det handlar om hur Trafikverket kan försöka få till en bra lösning för dem som bor i närheten. Det här visar på brister i helheten och samordningen.

Jag har också fått information som visar att det finns ett ointresse för att ta reda på hur det ser ut. Jag tar i interpellationen upp siffror från trafikmätningar. I dag vet jag att Trafikverkets mätning gjordes fem kilometer bortanför bron. De mätte inte ens på bron, vilket den enskilda föreningen gjorde. Därav skiljer det 700 bilar om dygnet. Det är ett symptom på att man inte ser helheten.

Mitt syfte med interpellationen är att visa på att det inte funkar i praktiken och ge regeringen chansen att tidigt ändra på det här och ta ledartröjan. Återigen frågar jag ministern: Vem är det som ska ansvara för att helhetslösningen fungerar? Är ministern redo att förtydliga uppdraget om att prioritera lokal acceptans och lokal samverkan? Hur kommer ministern att arbeta för att följa upp att det fungerar i praktiken?

Anf. 71 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar Martina Johansson för frågorna och för engagemanget. Jag vet att det betyder mycket när en lokal eller regional riksdagsledamot uppmärksammar och lyfter upp frågor som är viktiga på den enskilda orten eller i den enskilda regionen. Jag beklagar förstås att svaret som jag levererade i mitt första anförande ledde till besvikelse. Men det går ju inte att förändra regeringens arbete på det sättet att vi från en dag till en annan börjar uttala oss som statsråd i enskilda ärenden.

Jag har noterat att Martina Johansson ställde en skriftlig fråga till föregående regering och fick svaret att regeringen förutsatte att Trafikverket arbetar med de här delarna. Det är inte en slump. Det är viktigt att Trafik-

verket inom ramen för sitt uppdrag kontinuerligt ser över och utvecklar sina rutiner.

Frågan till mig här i kväll handlar också om hur regeringen följer upp det ansvar som ligger på den mycket viktiga och stora myndigheten Trafikverket. Det görs, som jag nämnde i mitt interpellationssvar, på flera olika sätt, bland annat i den löpande dialog med Trafikverket där den här typen av frågor diskuteras.

Jag noterar i ledamotens inlägg intressanta uppgifter som vi förstås får titta vidare på, analysera och kanske ta som exempel på saker som kan utvecklas. Men jag kan inte uttala mig i enskilda ärenden. Det står fast.

Jag har själv under mina år i den här kammaren och i riksdagens arbete sett vad infrastrukturinvesteringar kan betyda på en ort för höjd trafiksäkerhet, ökad attraktivitet och ökad framtidstro. Men jag har också suttit med markägare som haft lite blandade känslor, till exempel för att vägen dras på ett sätt som man själv inte hade tänkt. När den här typen av investeringar görs kan det förstås uppstå motstående intressen. Det är därför det är så viktigt att Trafikverket har ansvar för helhetslösningen och har rutiner och arbetssätt för att ta vara på inflytandet och dialogen lokalt och regionalt. Det ansvaret har också Trafikverket inom ramen för sitt uppdrag redan i dag.

Jag välkomnar också en dialog med riksdagen. Som jag sa inledningsvis tycker jag att det är positivt att ledamoten lyfter upp frågan. Jag hoppas att jag kommer att ha en god dialog med trafikutskottet, där Martina Johanssons partikamrat Ulrika Heie är ordförande. Jag tror att jag har två möten inbokade i trafikutskottet före jul. Jag ser fram emot ett nära och bra samarbete med riksdagen, med riksdagens utskott och med riksdagens ledamöter för att kunna få med uppgifter och ta med saker i det arbete som jag kommer att bedriva i mycket högt tempo i de här viktiga frågorna.

Hela Sverige ska fungera. Det är viktigt med en god och väl utbyggd infrastruktur och ett underhåll av densamma. Men då är det också viktigt med det som Martina Johansson pekar på: att det är bra helhetslösningar och att det förs en god dialog med den lokala och regionala nivån.

Anf. 72 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag tackar åter Andreas Carlson för svaret.

De enskilda ärendena är det som vi enskilda riksdagsledamöter ser väldigt tydligt. Men mitt syfte var inte enbart att lyfta fram det här konkreta exemplet utan också att visa att det här är någonting som sker kontinuerligt och som är symtomatiskt. Det handlar inte om att enskilda medarbetare, projektledare eller chefer inom våra olika myndigheter begår enstaka fel, utan det här återkommer.

Jag hoppas att vi kan få en regering som tar tag i de här problemen, så att enskilda människor inte drabbas. Som jag sa förut är det här inte det enda exemplet. Jag har varit riksdagsledamot i fyra år. Jag har tre konkreta exempel från Sörmland där man missat den enskilda individen eller kommunen, och jag tror att det sker även i övriga landet.

I min interpellation nämnde jag en järnvägsbro som ingen är emot. Man ska dock inte behöva åka fyra mil i stället för att åka direkt över järnvägen. Det handlar om fyra tåg om dagen som går på den här linjen. Jag har nämnt kraftledningen mellan Hedenlunda och SSAB i Oxelösund. I det fallet har man rundat markägarna. Det leder till stark kritik, risk för över-

Prot. 2022/23:20
15 november

Svar på
interpellationer

klaganden och så vidare. Ett tredje exempel är Ostlänkens utbyggnad. Den är fantastiskt bra för Sörmland som region. Men plötsligt upptäcker en markägare att en massa personer befinner sig i hans fårhage, där hans djur går, för att göra arkeologiska utgrävningar. Det har ingen informerat om. Det är klart att utgrävningarna måste göras. Men man får ju inte glömma att prata med människorna, företagen och så vidare.

Mitt viktigaste syfte med interpellationen är att lyfta fram att detta händer i verkligheten. I den här debatten får ministern som representant för regeringen ta ansvar för alla myndigheter. Om vi inte får ordning på det här minskar förtroendet för politiken, för våra myndigheter och i förlängningen för vår demokrati. Det är därför det är så viktigt. Det handlar inte om min eller någon annans upplevelse, utan det handlar om att vi måste kunna tro på systemet. Då måste man klara av att se helheten.

Våra myndigheter, Trafikverket och andra, behöver våga driva även sådant som är svårt för att visa att de tar ett samhällsansvar. Det är klart att det inte är enkelt att lösa de här sakerna. Men de måste våga prova det svåra och ta nya steg.

Anf. 73 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Tack återigen för engagemanget. Martina Johansson pekar på en väldigt viktig del. Det handlar om tilliten till demokratin, som Martina Johansson nämner, men också till staten och myndigheterna.

Information är viktig. Det ligger inom ramen för Trafikverkets uppdrag i dag. Det är en fråga som regeringen kan följa upp inom ramen för vårt ansvar och mitt ansvar som statsråd i den dialog som följer av uppdraget.

Jag talar förstås inte om det enskilda ärendet. Men det är egentligen självklara saker som Martina Johansson lyfter fram. Det handlar om vikten av information och dialog. Det gäller att skapa förståelse för en åtgärd eller något man gör i en process och varför man gör det.

Det kan vara en väldigt viktig del för att undvika missförstånd, frågor eller känslan av att inte vara lyssnad på. Det kan också skapa en acceptans för agerandet. Det är viktigt överlag att beakta och arbeta med. Det är något som jag förutsätter att Trafikverket och andra myndigheter löpande utvecklar och ser över inom ramen för sitt uppdrag.

Martina Johansson har satt fingret på ett för ledamoten angeläget område. Det tackar jag för. Jag kommer att fortsätta att uppmuntra en god dialog också med mig om det är andra saker som ledamoten upptäcker i sitt hemmadistrikt eller någon annanstans. Jag välkomnar det och är alltid öppen för inspel.

Anf. 74 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag hoppas också att vi kan fortsätta att ha en bra uppföljning och en bra dialog. Jag sitter inte med i trafikutskottet, men vi kan ha den dialogen på andra sätt.

Det handlar återigen om att våga styra även mot det som ibland är svårt och att våga se den enskilda individen, företagen och kommunen och deras möjligheter och utmaningar och att ta de svåra delarna.

Jag förde fram mina konkreta exempel. Vill ministern ha fler under de här åren är det bara att höra av sig, och så kan vi ha en fortsatt bra dialog.

Anf. 75 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för det, och jag tackar återigen för engagemang-
et och för frågan och att ledamoten tog tillfället att ställa den. Det är min
första interpellationsdebatt som statsråd. Vill Martina Johansson göra in-
spel räknar jag med att jag kommer att vara här flera tisdagskvällar fram-
över och finnas tillgänglig för interpellationsdebatter där vi kan fortsätta
den här typen av goda samtal. Det är det som behövs.

Jag tror att vi delar uppfattningen att hela Sverige ska fungera. Infra-
struktur är väldigt viktig, och det gäller även underhållet av densamma.
Där har regeringen nu lagt om delar av medlen i vår budget för att stärka
vägunderhåll. Det behövs göras satsningar på järnväg. Det är också viktigt
att arbeta med helhetslösningar och att man har en god dialog.

Det har interpellanten satt fingret på i dag. Jag tackar för respekten för
att inte jag som statsråd kan uttala mig i ett enskilt ärende. Men jag ser
fram emot god dialog även framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2022/23:13 Förbättrad övervakning av antibiotikaanvändning för behand-
ling av djur

2022/23:17 Tillfälligt sänkt skatt på drivmedel och sänkt skatt på bränslen
i viss värmeproduktion

2022/23:18 Bibehållet reseavdrag med vissa förstärkningar för arbets-
resor, tjänsteresor och hemresor

Skrivelser

2022/23:12 Riksrevisionens rapport om statens tillsyn över apotek och
partihandel med läkemedel

2022/23:16 Riksrevisionens rapport om Sidas val av samarbetspartner och
biståndsform

2022/23:19 Riksrevisionens rapport om statens arbete med att säkra
skyddsutrustning under coronapandemin

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 14 november

2022/23:30 Sveriges klimat- och miljömål

av *Joakim Järrebring* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:31 Arbetsmarknadsutbildningar till bristyrken

av *Gunilla Svantorp* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

Prot. 2022/23:20

15 november

Svar på

interpellationer

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 november

2022/23:52 Industrins gröna omställning i norra Sverige

av *Ida Karkiainen* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:53 Nya frihandelsavtal inom EU

av *Aida Birinxhiku* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2022/23:54 Global Deal

av *Aida Birinxhiku* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2022/23:55 Vinstbegränsning eller vinstförbud

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2022/23:56 Bibliotekarier och anmälningsplikt

av *Lawen Redar* (S)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

den 14 november

2022/23:57 Initiativ mot dödsstraff i Iran

av *Lawen Redar* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 18.54.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 39 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.51 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om ersättare.....	1
§ 3 Avsägelse.....	1
§ 4 Anmälan om kompletteringsval.....	2
§ 5 Meddelande om frågestund.....	2
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 7 Svar på interpellationerna 2022/23:5 och 10 om rätten till tolk.....	3
Anf. 1 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	3
Anf. 2 ANDERS W JONSSON (C)	4
Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V).....	5
Anf. 4 LINDA LINDBERG (SD).....	6
Anf. 5 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	7
Anf. 6 ANDERS W JONSSON (C)	8
Anf. 7 KARIN RÅGSJÖ (V).....	9
Anf. 8 LINDA LINDBERG (SD).....	10
Anf. 9 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	11
Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C)	12
Anf. 11 KARIN RÅGSJÖ (V).....	13
Anf. 12 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	13
§ 8 Svar på interpellation 2022/23:13 om angelägna reformer för trans- och intersexpersoner.....	14
Anf. 13 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	14
Anf. 14 ULRIKA WESTERLUND (MP)	16
Anf. 15 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	17
Anf. 16 ULRIKA WESTERLUND (MP)	18
Anf. 17 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	19
Anf. 18 ULRIKA WESTERLUND (MP)	20
Anf. 19 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	20
§ 9 Svar på interpellation 2022/23:22 om skolmarknaden	21
Anf. 20 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	21
Anf. 21 LINUS SKÖLD (S)	22
Anf. 22 CAMILLA HANSÉN (MP)	23
Anf. 23 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	23
Anf. 24 LINUS SKÖLD (S)	24
Anf. 25 CAMILLA HANSÉN (MP)	24
Anf. 26 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	25
Anf. 27 LINUS SKÖLD (S)	25
Anf. 28 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	26

§ 10 Svar på interpellation 2022/23:23 om religiösa friskolor	27
Anf. 29 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	27
Anf. 30 LINUS SKÖLD (S).....	27
Anf. 31 AYLIN FAZELIAN (S).....	28
Anf. 32 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	29
Anf. 33 LINUS SKÖLD (S).....	30
Anf. 34 AYLIN FAZELIAN (S).....	30
Anf. 35 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	31
Anf. 36 LINUS SKÖLD (S).....	31
Anf. 37 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	32
§ 11 Svar på interpellation 2022/23:12 om Sveriges prioriteringar inför EU-ordförandeskapet.....	32
Anf. 38 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	32
Anf. 39 MATILDA ERNKRANS (S).....	33
Anf. 40 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	34
Anf. 41 MATILDA ERNKRANS (S).....	35
Anf. 42 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	36
Anf. 43 MATILDA ERNKRANS (S).....	37
Anf. 44 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M).....	37
§ 12 Svar på interpellationerna 2022/23:3 och 18 om det politiska ansvaret för pensionssystemet.....	38
Anf. 45 Statsrådet ANNA TENJE (M)	38
Anf. 46 MARTINA JOHANSSON (C)	39
Anf. 47 KALLE OLSSON (S)	40
Anf. 48 Statsrådet ANNA TENJE (M)	41
Anf. 49 MARTINA JOHANSSON (C)	41
Anf. 50 KALLE OLSSON (S)	42
Anf. 51 Statsrådet ANNA TENJE (M)	43
Anf. 52 MARTINA JOHANSSON (C)	43
Anf. 53 KALLE OLSSON (S)	44
Anf. 54 Statsrådet ANNA TENJE (M)	44
§ 13 Svar på interpellation 2022/23:11 om en trygg sjukförsäkring.....	45
Anf. 55 Statsrådet ANNA TENJE (M)	45
(forts.).....	46
Ajournering.....	46
Återupptaget sammanträde.....	46
§ 13 (forts.) Svar på interpellation 2022/23:11 om en trygg sjukförsäkring.....	46
Anf. 56 ÅSA ERIKSSON (S)	46
Anf. 57 Statsrådet ANNA TENJE (M)	47
Anf. 58 ÅSA ERIKSSON (S)	48
Anf. 59 Statsrådet ANNA TENJE (M)	49
Anf. 60 ÅSA ERIKSSON (S)	50
Anf. 61 Statsrådet ANNA TENJE (M)	50
§ 14 Svar på interpellation 2022/23:9 om planer för arbete med hbtqi-politiska reformer	51
Anf. 62 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	51
Anf. 63 ULRIKA WESTERLUND (MP).....	51
Anf. 64 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	52

Anf. 65	ULRIKA WESTERLUND (MP)	52	Prot. 2022/23:20
Anf. 66	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	53	15 november
Anf. 67	ULRIKA WESTERLUND (MP)	54	
Anf. 68	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	55	
§ 15	Svar på interpellation 2022/23:7 om lokal samverkan vid stora trafikprojekt	55	
Anf. 69	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	55	
Anf. 70	MARTINA JOHANSSON (C)	55	
Anf. 71	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	56	
Anf. 72	MARTINA JOHANSSON (C)	57	
Anf. 73	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	58	
Anf. 74	MARTINA JOHANSSON (C)	58	
Anf. 75	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	59	
§ 16	Bordläggning	59	
§ 17	Anmälan om interpellationer	59	
§ 18	Anmälan om frågor för skriftliga svar	60	
§ 19	Kammaren åtskildes kl. 18.54	60	